

ԱԶԱՏ ՕՐ

«ԱՅձՁ օր» Αρμενική Ημερήσια Εφημερίδα

ԱԶԱՏ ՕՐ ՕՐԱԹԵՐԹ - 80^ր ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 22976

www.azator.gr

ԱԹԷՆԸ, ՈՒՐԲԱԾ 5 - ՇԱՐԱԾ 6 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 2025 * ΑΘΗΝΑ, ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 5 - ΣΑΒΒΑΤΟ 6 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2025

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Հայկական պետականության ինքնամերժումը եւ Ցեղասպանության ճանաչման վտանգաւոր առեւտուրը

Հայաստանի վարչապետի վերջին յայտարարութիւնները Հայոց ցեղասպանության ճանաչման հարցին շուրջ, անխուսափելիօրէն բացայայտեցին երկրի ղեկավարության խորագոյն ճգնաժամը ազգային ինքնութեան եւ պատմական արդարութեան հանդէպ: Հայաստանի ներկայ իշխանական խաւը կը շարունակէ որդեգրել քայլեր, որոնք կը խաթարեն հայութեան միասնական կեցուածքները եւ ուղղակի վնաս կը հասցնեն Հայոց ցեղասպանութեան միջազգային ճանաչման գործընթացին:

Ցեղասպանութեան ճանաչումը, որ հայ ժողովուրդի գոյութեան պատմական եւ բարոյական յենասիւններէն մէկն է, այսօր վերածուած է մանրադրամի՝ իշխանական քաղաքական ընտրանքներուն պատճառով: Իրերայաջորդ յայտարարութիւններով եւ քաղաքական վտանգաւոր հնարամտութիւններով, վարչախումբը պատրաստ է արժեզրկելու հայութեան պահանջատիրական զինանոցը, հետեւաբար նաեւ Ցեղասպանութեան միջազգային ճանաչման քաղաքական, պատմական ու համազգային նշանակութիւնը:

Քաղաքական ճշմարտութիւն է, որ Ցեղասպանութեան ճանաչումը միշտ ալ եղած է բազմաթիւ երկիրներու արտաքին քաղաքականութեան բաժին՝ յաճախ որպէս ճնշումի միջոց Անգարայի դէմ: Սակայն, այս բոլորին մէջ, Հայաստան երբեք իր ներկայութիւնը չէր տեսած գործընթացը խոչընդոտելու կամ նսեմացնելու դերին մէջ: Նոյնիսկ երբ առաջին նախագահը կը յայտարարէր, թէ Ցեղասպանութեան հիմնահարցը մաս չի կազմեր Հայաստանի արտաքին քաղաքականութեան, երկրի յաջորդական ղեկավարութիւնները երբեք չհակադրուեցան հայ ժողովուրդին դէմ գործուած ռճիրի միջազգային ճանաչման գործընթացին, այլ համահայկական Հռչակագրի ճամբով, իրաւատիրոջ դերին մէջ տեսան Հայաստանի Հանրապետութեան յանձնառութիւնը: Իսկ այսօր, ներկայ իշխանութիւնը սառնասրտութեամբ լծուած է Ցեղասպանութեան իրաւական ծրարի նսեմացումին, անոր շուրջ կառուցելով Նոր «Իրականութիւններ», ուր մեր պատմական իրաւունքը կը ստորադասուի քաղաքական մանր հաշուարկներու:

Երբ ի պատասխան Իսրայէլի վարչապետին կողմէ Հայոց ցեղասպանութեան անձնական ճանաչման յայտարարութեան, Հայաստանի վարչապետը բթամտօրէն իրապարակաւ կը յայտարարէ, որ Ցեղասպանութեան ճանաչումը Հայաստանի առաջնային կամ Նոյնիսկ օրակարգային շահը չէ, ոչ միայն կը մերժէ սեփական պատմութիւնը, այլեւ կը տապալէ Սահմանադրութեան, նաեւ Անկախութեան հռչակագրի այն հիմնադրոյթները, որոնք յստակ կը բնորոշեն, թէ պետութիւնը սատար կը կանգնի Ցեղասպանութեան ճանաչման: Այս դիրքորոշումը հակասահմանադրական եւ հակապետական ընթացքի մէջ կը դնէ վարչախումբը, յանցագործութեան սահմանները հատելու ծանր պատասխանատուութեամբ:

Աւելին, ան յղի է վտանգաւոր հետեւանքներով: Այնպէս ինչպէս Արցախի քաղաքական եւ ռազմական թատերաբեմին վրայ կատարուեցաւ ազգային իրաւունքներու պարտողական նահանջ, երկար ժամանակէ ի վեր Նոյնը կը փորձուի գործադրել ցեղասպանութեան հարցին մէջ: Նոր իշխանական գաղափարախօսութիւնը՝ «Իրական Հայաստան» արհեստածին վարկածը, բացայայտօրէն կը միտի խզել հայրենիքի ու սփիւռքի կապերը: Սփիւռքահայութիւնը՝ որ երկար տասնամակներէ ի վեր կարողացաւ Ցեղասպանութեան յիշողութիւնը վերածել համաշխարհային օրակարգի, այսօր կը դադրի հայ ժողովուրդի պահանջատիրութեան իրաւատիրոջ դերին մէջ ձայն ունենալ: Այս մերժողականութիւնը մէկ կողմէն կը կտրէ ժողովուրդի կէսէն աւելի ծայնը, միւս կողմէն կը խաբիւլէ այն հսկայական աշխատանքը, որով Ցեղասպանութեան ճանաչման գործը հասաւ միջազգային ատենաներուն առջեւ: Այն սերունդները, որոնք զոհաբերութիւն կատարեցին Ցեղասպանութիւնը համաշխարհային օրակարգին վրայ բերելու համար, այսօր կը տեսնեն իրենց ջանքերու արդիւնքները քայքայուելու վտանգի եզրին: Հարկ է ընդունիլ, որ Հայաստանի ներկայ դրութիւնը բարդ է՝ երկիրը գտնուելով երկու թշնամական պետութիւններու շրջափակումին մէջ: Սակայն, այս իրականութիւնը չի կրնար արդարացնել ազգային արժեքներէ հրաժարումի քաղաքականութիւնը: Երբ Անգարայի եւ Պաքոյի նախապայմաններուն առջեւ յանձնողական դիրք կ'ընդունուի, անխուսափելիօրէն կը կորսուի դիւանագիտական հնարաւորութիւնները, ինչպէս նաեւ հող կը տրամադրուի թրջական եւ ատրպէճանական ժխտողականութեան նոր արշաւներուն: Մինչ թուրքատրպէճանական զինակցութիւնը կը ջանայ գոյր վերածել դահիճի, Երեւան կը յայտարարէ, թէ Հայոց

ցեղասպանութեան ճանաչումը «չի բխիր Հայաստանի շահերէն»: Այսպիսով, հայկական պետութիւնը կ'ընկրկի իր պատմական պարտաւորութենէն եւ կը դառնայ սեփական ժառանգութեան ուրացող: Դար մը առաջ հայ ժողովուրդը գին վճարեց իր գոյութեան համար:

Այնուհետեւ, արդարութեան պահանջը դարձաւ սերունդներու շարժիչ ուժը: Այսօր սակայն, իշխանական խումբը կը փորձէ այդ պահանջը վաճառել՝ իրրեւ «բարեգործական գիշում» դիւանագիտական պատեհապաշտութեան դիմաց:

Մտայնութիւն մը, որ խորապէս կը խաթարէ պատմական արդարութիւնը եւ մեր ազգային ինքնութեան հիմքերը: Պետք է յստակ դառնայ. Ցեղասպանութեան միջազգային ճանաչումը միայն սփիւռքեան յուշ չէ, ո'չ ալ արտաքին քաղաքականութեան մանր գործիք: Ան համազգային իրաւունք է, պետական ռազմավարական առաջնահերթութիւն եւ բարոյական պարտաւորութիւն: Որեւէ իշխանաւոր, որ կը մերժէ այս ճշմարտութիւնը, միայն ու միայն կը վնասէ հայ ժողովուրդի ապագան եւ Հայաստանի պետականութեան գոյութենական հիմքերը: Ցեղասպանութեան միջազգային ճանաչումը պետք է ընկալուի որպէս ազգային արժանապատուութեան եւ պատմական արդարութեան հարց, հեռու պահելով զայն դիւանագիտական փերեզակութիւններէ:

Այսօրուան իշխանաւորներու քաղաքականութիւնը ցոյց կու տայ թէ ինչպէս կարելի է քայլ առ քայլ քանդել այն կամուրջները, որոնք տասնամակներու զօրաշարժով կառուցուեցան: Եթէ այս ընթացքը չկասեցուի, վաղը պիտի արթնանք իրականութեան մը մէջ, ուր Ցեղասպանութեան ճանաչման պայքարը վերածուած պիտի ըլլայ դատարկ թուղթի, իսկ մեր ժողովուրդի ամենամեծ ողբերգութիւնը՝ անտեսուած էջի:

Եռաբլուրի մէջ «Արցախի կանչ» յուշակոթողին բացումը կատարուեցաւ

Արցախի Անկախութեան օրը՝ 2 Սեպտեմբերին, Արցախի թեմի առաջնորդ Վրթանէս եպս. Աբրահամեանի գլխաւորութեամբ, հոգեւորականներ եւ Արցախի ու Հայաստանի պաշտօնատարներ Եռաբլուրի զինուորական պանթէոնին մէջ օծեցին Արցախի նախագահ Սամուէլ Շահումեանի, ներքին գործոց նախարար Կարէն Սարգսեանի եւ «Հայրենիք» կուսակցութեան նախագահ Արթուր Վանեցեանի նախաձեռնութեամբ կանգնած «Արցախի կանչ» յուշակոթողը: Անիկա նուիրուած է Արցախի պատերազմներուն զոհուած հերոսներուն, Արցախի մէջ հանգչող մեր հայրենակիցներուն, ինչպէս նաեւ 25 Սեպտեմբերին պաշտպանութեան բանակի վառելանիւթի պահեստանոցին մէջ պատահած պայթումի զոհերու յիշատակին: Նոյն ատեն յուշարձանը դարձաւ սրբավայր մը այն ընտանիքներուն համար, որոնք ստիպուած եղած են առյաւելտ հեռացած իրենց սիրելի-

ները ձգել ու Արցախի մէջ, անոնք հոս կրնան աղօթել, սգալ եւ դարձեալ զգալ հոգեւոր կապը անոնց հետ: Օծման արարողութեան ընթացքին յուշակոթողի հեղինակ

քանդակագործ Ռոբերտ Ասկարեան ըսաւ, որ անիկա Արցախի հետ անխզելի կապը կը խորհրդանշէ: «Արցախեան արմատը չի չորանում եւ միշտ մնալու է հողի մէջ», ըսաւ ան: Ծարտարապետներ Վաղիմիր եւ Միքայէլ Սարգսեանները յուշարձանին տուած են այդ անմար պատգամը կրելու ձեւը: Տարածքը, որուն վրայ մշակուած է նախագիծը, շուրջ 500 քառ. է. բուն կոթողը 6 մետր բարձրութիւն ունի: «Հայրենիք» կուսակցութեան նախագահ, Հայաստանի Ազգային անվտանգութեան ծառայութեան նախկին տնօրէն Արթուր Վանեցեան առանցքային դեր ունեցած է ծրագրի իրականացման մէջ: Ան իր ընտանիքին հետ ֆինանսավորած է շինարարութիւնը եւ օծման օրը ան կանգնեցաւ զոհուածներուն ծնողներուն կողքին: «Մարդիկ գերեզման չունեն: Սա կառուցուել է հոգու մխիթարութեան համար, ժամանակաւոր է՝ մինչեւ վերադառնանք Արցախ», նշեց Վանեցեան:

Թրամփ-Փաշինեան-Ալիեւ եռակողմ հանդիպման չհասցեագրուած հարցերը

Հ.Հ. վարչապետ Նիկոլ Փաշինեան Նոյեմբերի 7-8-ը այց էր կատարել Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներ: Սա գործող վարչապետի առաջին բարձր մակարդակի հանդիպումն էր Ա.Մ.Ն. Նախագահի հետ: Նախկինում Փաշինեանին յաջողուել էր թոյնացիկ հանդիպել Ա.Մ.Ն. Նախագահին տարբեր գաղափարախոսութեան ընթացքում, բայց սա առաջին յատուկ կազմակերպուած այցն էր: Ինչ վերաբերում է Ադրբեջանի Նախագահին, ապա Ա.Մ.Ն. վերջին Նախագահը, ում հետ Ալիեւը հանդիպել էր, եղել է Օբաման: Այսինքն՝ Սպիտակ տունը հրապարակած լիստինգ փաստն ինքնին թէ՛ Հայաստանի եւ թէ՛ Ադրբեջանի համար ներքաղաքական լուրջ «PR»-ի առիթ էր:

Փաշինգտոն այս այցի ընթացքում ստորագրուեց համատեղ Հռչակագիրը՝ Փաշինգտոնում տեղի ունեցած հանդիպման արդիւնքների վերաբերեալ, ինչպէս նաեւ Նախաստորագրուեց «Հայաստանի Հանրապետութեան եւ Ադրբեջանի Հանրապետութեան միջեւ խաղաղութեան եւ միջպետական յարաբերութիւնների հաստատման մասին» համաձայնագիրը: Սրան զուգահեռ Հայաստանի եւ Ա.Մ.Ն.-ի միջեւ ստորագրուեցին եւս երեք փոխըմբռնման յուշագրեր, իսկ Ադրբեջանի եւ Ա.Մ.Ն.-ի միջեւ ստորագրուեց փոխըմբռնման յուշագիր՝ ստեղծելու ռազմավարական աշխատանքային խումբ, որն էլ, իր հերթին, պէտք է կազմի Ա.Մ.Ն.-ի եւ Ադրբեջանի միջեւ ռազմավարական համագործակցութեան խարտիան: Այսինքն, Ադրբեջանը եւս կը ստանայ Ա.Մ.Ն. ռազմավարական գործընկերոջ կարգավիճակ: Յիշեցնենք, որ Հայաստանը ստորագրել էր նմանատիպ խարտիայ Ծօ Պայտէնի վարչակազմի օրօք՝ Պայտէնի կողմից Նախագահական պաշտօնը վայր դնելուց ընդամենը օրեր առաջ:

Թէեւ Նախաստորագրուած համաձայնագիրը ներկայացուած է որպէս մեծ յաղթանակ, որի շնորհիւ Հարաւային Կովկասում կը հաստատուի խաղաղութիւն, կան մի շարք կարեւոր հանգամանքներ, որոնք պէտք է հաշուի առնել՝ իրերի իրական դրութիւնը հասկանալու համար:

Հանգամանք 1. Ինչ վերաբերում է Փաշինգտոնում ստորագրուած հռչակագրին, ապա այն ունի այնքան իրաւաբանական ուժ, որքան, օրինակ Նոյեմբերի 9-ի յայտարարութիւնը: Բացի դրանից, Սպիտակ տանը կայացած հանդիպման ժամանակ յայտարարութեան ստորագրմանը հետեւեցին նաեւ բանաւոր յայտարարութիւններ: Մինչդէռ, օրինակ հայ-թուրքական արձանագրութիւնների Նախաստորագրումից յետոյ Հայաստանը հրաժարուեց յաջորդող բանաւոր յայտարարութիւններից, որպէսզի Թուրքիան լրացուցիչ բանաւոր Նախապայմաններ առաջ չքաշի:

Փաշինգտոնեան հանդիպման ընթացքում Թրամփը երեք անգամ օգտագործեց «միջանցք» (*corridor*) եզրոյթը: Այսինքն՝ որքան էլ որ գրաւոր յայտարարութիւնում խօսուի յանուն միջազգային խաղաղութեան եւ բարգաւաճման Թրամփի ուղու մասին, («Trump Route for International Peace and Prosperity» (*TRIPP*)) միեւնոյն է, Թրամփը դա անուանում է միջանցք, հետեւաբար ընկալումը հենց այդպիսին է: Ուստի «յայտարարութեան տեքստում «միջանցք» բառը չկայ» փաստարկին կարելի է պատասխանել, որ այն առկայ է դրան յաջորդած բանաւոր յայտարարութիւններում, որոնք համարժեք են: Բնականաբար խնդիր է ծագում է այն հարցում, որ գրաւոր տեքստի տակ Հայաստանը ներկայացնողը ստորագրել է, իսկ

Թրամփի ասածի տերը միայն Թրամփն է: Այստեղ էլ անհրաժեշտ էր, որ Հայաստանի ներկայացուցիչը ուղղորդ «միջանցք» տերմինն օգտագործողին՝ նշելով, որ դա «միջանցք» չէ, եւ այդ տերմինը վերաբերելի չէ այս դէպքին (*թէ ի հարկէ դա այդպէս է*): Այսպիսով ստացուում է, որ Թրամփը համարում է, որ դա միջանցք է, եւ Նրա ասածը մինչ օրս ոչ ոք որեւէ կերպ չի հերքել:

Հանգամանք 2. Կարեւոր է նաեւ հաշուի առնել, որ Նախաստորագրուած համաձայնագրում որեւէ անդրադարձ չկայ Ադրբեջանում պահուող հայ գերիների ճակատագրին: Այնուամենայնիւ, հայ-ամերիկեան փոխըմբռնման յուշագիրը ստորագրելու ժամանակ այս հարցը շօշափուեց բանաւոր կերպով: Այս կարճ քննարկման ժամանակ Նախագահ Թրամփը հետաքրքրուեց գերիների թուով՝ ի պատասխան ստանալով 23 թիւը եւ նշեց, որ ինքը պէտք է Ալիեւին դիմի այդ հարցով: Սակայն, հռչակագրի ստորագրմանը յաջորդած հարցուպատասխանի ժամանակ, երբ հարց հնչեց հայ գերիների մասին, այդ հարցը պարզապէս արհամարհուեց բոլոր ղեկավարների կողմից:

Հանգամանք 3. Փաշինգտոնում Թրամփի, Ալիեւի եւ Փաշինեանի միջեւ ստորագրուած հռչակագրով արձանագրուեց Ե.Ա.Հ.Կ. Միսսիսի խումբը լուծարելու որոշումը: Հռչակագրի երկրորդ կետով նշուում էր, որ Հայաստանի եւ Ադրբեջանի Ա.Գ. Նախարարները ստորագրել են Ե.Ա.Հ.Կ. Միսսիսի գործընթացի եւ կից կառուցակարգերի լուծարման վերաբերեալ համատեղ դիմումը, եւ կոչ էր արւում Ե.Ա.Հ.Կ. բոլոր մասնակից պետութիւններին ընդունել այդ որոշումը: Օրեր անց համատեղ դիմումը եւ առաջարկուող որոշման Նախագիծը շրջանառուեց Ե.Ա.Հ.Կ. մասնակից պետութիւններին համար: Սովորաբար նման Նախագիծերը քննարկուում են Մշտական խորհրդի կողմից Վիեննայում, որտեղ որոշման ընդունումից յետոյ Ե.Ա.Հ.Կ. Միսսիսի խումբն արդէն պաշտօնապէս կը դադարի գործել: Այս մարմինը եզակի էր այն առումով, որ այստեղ Ա.Մ.Ն.-ն եւ Ռ.Դ.-ն համագործակցում էին (*առնուազն մինչ 2022 թ.*) եւ այս շրջանակում Հայաստանի համար առաւել մեծ հնարաւորութիւններ կային Հ.Հ. շահերից բխող լուծումների հասնելուն:

Ֆրանսիան արդէն իսկ իր աջակցութիւն է յայտնել խմբի լուծարմանը, իսկ Ռ.Դ. Ա.Գ. Նախարարն առաւել վաղ իր հրապարակած յօդուածում նշում էր, որ խումբը չկարողացաւ ստեղծել պայմաններ Հայաստանի եւ Ադրբեջանի միջեւ երկխօսութեան համար եւ այժմ էլ ընդ-

հանրապէս կորցրել է իր իմաստը: Այսպիսով, այս որոշումը, ամենայն հաւանականութեամբ, առանց խոչընդոտների կ'ընդունուի:

Հանգամանք 4. Ա.Մ.Ն.-ը Հայաստանի եւ Ադրբեջանին դրեց Նոյն հարթութեան վրայ՝ երկուսին էլ շնորհելով ռազմավարական գործընկերոջ կարգավիճակ: Ի տարբերութիւն Միդոյեան-Պլինքեյնի, այս փաստաթուղթը ստորագրուել է աւելի բարձր՝ Թրամփ-Ալիեւ մակարդակով: Եթէ հայկական կողմը պրոդեմոկրատական կողմնորոշում չունենար, այն չէր ստորագրուի Պայտէնի հեռանալուց օրեր առաջ, այլ կը թողնուէր այսօրուան: Դա շատ աւելի ծանրակշիռ կը դարձնէր այդ հանգամանքը այս վարչակազմի համար:

Հանգամանք 5. Մեծ խնդիր է 907-րդ բանաձեւի չեղարկումը, որից այդքան դժգոհում էր Ալիեւը: Այս «բանաձեւը» Գոնկրէսի կողմից ընդունուած օրէնքի յօդուած է, որը կարող է չեղարկուել կամ ուժը կորցնել միայն Գոնկրէսի ընդունած նոր օրէնքով: Նախագահն իրաւունք ունի շրջանցել այն, ինչպէս բազմիցս արուել է՝ Գոնկրէսի համաձայնութեամբ: Չենք բացառում, որ Պալատում եւ Սենատում մեծամասնութիւն ունեցող Թրամփը գնայ օրէնսդրական փոփոխութեան, բայց դա երկար է բարդ գործընթաց է, որին դեմ կը լինեն նաեւ Հայկական յանձնախմբում: Առաւել հաւանական է, որ շրջանցման նամակը Թրամփն ամէն տարի կը ստորագրի, բայց սա արդէն Ադրբեջանական հանրութեանը ներկայացուել է որպէս ամբողջական չեղարկում:

Հանգամանք 6. 907-րդ բանաձեւի չեղարկումը դեռեւս ինքնին չի նշանակում զենքի վաճառք Ադրբեջանին (*Հայաստանին եւս*): Ա.Մ.Ն.-ը սովորաբար հակամարտող երկրներին զենք չի վաճառում, եթէ կողմերից երկուսն էլ իրեն բարեկամ երկրներ են: Իսկ քանի դեռ խաղաղութեան համաձայնագիր ֆորմալ առումով չկայ, վաճառք է չի լինի: Չենք վաճառքը չափազանց բարդ գործընթաց է, որը պէտք է անցնի ամերիկեան ներպետական իրաւական եւ բիւրոկրատական ճանապարհներով՝ այդ թւում Գոնկրէսով (*յիշենք, թէ ինչպէս էր Գոնկրէսն արգելափակում Թուրքիային ռազմական օդանւերի վաճառքը*): Հարկ է նշել, որ Ա.Մ.Ն.-ը Հայաստանին եւ Ադրբեջանին երբեք էլ ռազմական օգնութիւն չի տուել եւ զենք չի վաճառել: Տրուել է անվտանգութեան օգնութիւն, որն էապէս տարբերում է ռազմականից: Միացեալ Նահանգները երբեք էլ չի թաքցրել, որ Ադրբեջանին տրամադրուող օգնութիւնն ուղղուած է Իրանի՝ ոչ թէ Հայաստանի դէմ:

Հանգամանք 7. Հայաստանի համար

հերթական ցաւոտ դրոյթ, որը ներառուել է համաձայնագրի մէջ՝ յօդուած 15-ն է, որի համաձայն՝ կողմերը հետ կը կանչեն, կը չեղարկեն կամ այլ կերպ կը լուծեն որեւէ իրաւական հարթակում ներկայացուած բոլոր միջպետական հարցերը: Հաագայի միջազգային արդարադատութեան դատարանում Հայաստանն ու Ադրբեջանը մեկական հարցեր ունեն միմեանց դէմ, Մարդու իրաւունքների եւրոպական դատարանում Հայաստանն ընդդէմ Ադրբեջանի ունի 4 հարց, Ադրբեջանն՝ ընդդէմ Հայաստանի՝ 2 հարց, իսկ Հաագայի Արբիտրաժային դատարանում Ադրբեջանը Հայաստանի դէմ ներկայացրել է 2 հարց, մինչդէռ Հայաստանը Ադրբեջանի դէմ որեւէ հարց չունի: Հարցերի հետկանչման մասին Նիկոլ Փաշինեանը յայտարարել էր դեռ 2024 թ. Նոյեմբերին, այնուամենայնիւ, այս համաձայնագրով այդ փաստը վերահաստատուեց եւ ամրագրուեց:

Հանգամանք 8. Նախաստորագրուած համաձայնագրի 7-րդ յօդուածով սահմանում է, որ երրորդ կողմի ուժեր չեն տեղակայուի Հայաստանի եւ Ադրբեջանի սահմանի երկայնքով: Այսպիսով, օրինակ Ռ.Դ. ուժերը չեն կարողանայ տեղակայուել սահմանին, ինչպէս որ եւ նաեւ սահմանափակուի Ե.Մ. դիտորդների հասնելիւթիւնը, որոնց ներկայութիւնը Ալիեւի կողմից մշտապէս բացասաբար է ընդունուել:

Հանգամանք 9. Ամերիկեան ուղեղային կենտրոնները փորձում են հասկանալ, թէ ինչպէս են իրականացուել ներդրումները եւ ինչպէս ու երբ է իրականում ստորագրուելու խաղաղութեան պայմանագիրը, քանի որ հռչակագիրը որեւէ իրաւաբանական ուժ չունի: Ամէն ինչ տեղի է ունեցել այնքան արագ, որ սկզբում ֆիքսուել է փաստացի իրավիճակը, իսկ յետոյ միայն Նախատեսուել է մտածել մանրամասների մասին: Բացի այդ, կան մի շարք ռիսկեր, որոնք ամերիկեան որոշ փորձագէտներ արդէն սկսել են առաջ քաշել: Տպաւորութիւն է, որ այս պահին իւրաքանչիւր կողմ որոշ չափով ստացել է ուզածը, սակայն որոշ կարեւոր դէպքերում հաշուարկներն արուած չեն: Ա.Մ.Ն.-ը Հարաւային Կովկասի վերաբերեալ ռազմավարութիւն չունի, կայ բիզնէսի Նախագծի միջոցով խաղաղութեան հասնելու ցանկութիւն, որը կարող է իրականացուել, օրինակ, 1996 թ. Իսրայէլի եւ Յորդանանի համար ստեղծուած *Qualified Industrial Zone*-երի նմանութեամբ: Բայց ռազմավարական մօտեցում, որպէս այդպիսին, չկայ:

Հանգամանք 10. Տնւելը Թրամփի այս Նախագահական շրջանի գլխաւոր նպատակներից է հակամարտութիւններ կարգաւորողի դերը ստանձնելը եւ իրեն դիրքաւորել որպէս աշխարհում խաղաղութիւն հաստատող ղեկավար՝ փորձելով հասնել վաղուցուայ իր բաղձալի նպատակին՝ խաղաղութեան Նորելեան մրցանակի արժանանալուն: Ուստի, պատահական չէ, որ համաձայնագրի Նախաստորագրման ժամանակ Հայաստանի ու Ադրբեջանի ղեկավարները բարձրաձայնեցին այս հարցը՝ պատրաստակամութիւն յայտնելով աջակցել Տնւելը Թրամփին Նորելեան մրցանակ ստանալու ճանապարհին: Ադրբեջանի Նախագահ Ալիեւը Նախաձեռնողական գտնուեց այս հարցում՝ առաջարկելով Հայաստանի հետ համատեղ դիմել Նորելեան կոմիտէ Նախագահ Թրամփին Նորելեան մրցանակ շնորհելու համար:

Ա.Մ.Ն. ուսումնասիրութիւնների հայկական կենտրոն
«Դրօշակ» թիւ 8, 2025 թ.

Ամերիկայի Հայ դատի յանձնախումբը դատապարտեց Մինսքի խմբակի լուծարումը

Ամերիկայի Հայ դատի յանձնախումբը դատապարտեց Ե.Ա.Հ.Կ.-ի Մինսքի խմբակի լուծարումը եւ կոչ ուղղեց Միացեալ Նահանգներու դեկլարութեան, որ պատասխանատուութեան ենթարկէ Ատրպէյճանը՝ Արցախի մէջ ցեղային գտում իրականացնելուն համար: Հայ դատի յանձնախումբը դարձեալ զգուշացուց, որ Մինսքի խմբակի լուծարումը կրնայ վնաս հասցնել Հարաւային Կովկասի մէջ արդար, կայուն եւ արժանապատիւ խաղաղութիւն ապահովելու ջանքերուն: «Ե.Ա.Հ.Կ.-ի Մինսքի խմբակի լուծարումը ոչ թէ խաղաղութեան առաջնորդող քայլ է, այլ Ատրպէյճանի կողմէ պարտադրուած պայման միակողմանի համաձայնութեան հասնելու համար, որ ձեռք բերուեցաւ պարտադրանքի եւ ուժի կիրարկման միջոցով: Այս վտանգաւոր նախադէպը իրականութեան մէջ կը վարձատրէ Ատրպէյճանը՝ Արցախի մէջ իրականացուցած ցեղային գտումին, հայ բնատարկեալները անօրէն կերպով բնատարկուած պահելուն եւ խոշտանգելուն, ինչպէս նաեւ հայկական գերիշխան տարածքները բռնագրաւելուն համար, քայլեր, որոնք հարուածներ կը հասցնեն միջազգային իրաւունքին եւ դիւանագիտութեան հիմնական սկզբունքներուն, զորս ժամանակին կը մարմնաւորէր Մինսքի գործընթացը», յայտարարեց Ամերիկայի Հայ դատի յանձնախումբի գործադիր վարիչ Արամ Համբարեան: Հայ դատի Կեդրոնական խորհուրդը նախապէս շեշտած էր, թէ Հարաւային Կովկասի մէջ տեւական եւ կայուն խաղաղութիւնը կրնայ հաստատուիլ միայն պատասխանատուութեան եւ արդարութեան վրայ, որոնք համար պէտք է պարտադրուին պատժամիջոցներ Պաքոյի դէմ եւ պէտք է ապահովուի Արցախի բնիկ հայ բնակչութեան վերադարձը, Ատրպէյճանի կողմէ հայ բնատարկեալներու անյապաղ ազատ արձակումը, հայկական մշակութային ժառանգութեան, ինչպէս նաեւ Հայաստանի գերիշխանութեան պաշտպանութիւնը: Հայ դատի յայտարարութեան մէջ նաեւ կոչ կ'ուղղուի Ե.Ա.Հ.Կ.-ին եւ միջազգային համայնքին, որ շարունակեն Մինսքի խմբակին ստանձնած գործընթացը, պաշտպանել մարդկային տարրական իրաւունքները եւ տեղահանուած հայերու իրաւունքները, գերիներուն ազատ արձակումը եւ Արցախի մշակութային ժառանգութիւնը պահպանութիւնը ապահովելուն զուգահեռ: «Միայն շարունակական, անկողմնակալ եւ սկզբունքային գործակցութիւնը կրնայ ապահովել Արցախի ժողովուրդին արժանապատուութիւնը եւ իրաւունքները ու Հարաւային Կովկասի խաղաղութիւնը», կ'եզրակացնէ Հայ դատը:

Պաքոյի մէջ պահուող հայ գերիներուն մէջ անձնասպանութեան փորձ կատարողներ եղած են

Եւրոպական դատարանին մէջ գերիներու շահերու պաշտպան Սիրանոյշ Սահակեան «Ազատութեան» հետ ունեցած զրոյցի մը ընթացքին ըսաւ, որ Պաքոյի բանտերուն մէջ պահուող հայ գերիներուն մէջ եղած են անձնասպանական փորձ կատարողներ: Ըստ անոր՝ գերիները այս օրերուն իրենց հարազատներուն հետ ունեցած են հեռաձայնային զրոյցներ, որոնց ընթացքին յայտնուած անձնասպանական փորձերու իրողութիւնը: Առանց անուններ տալու՝ Սահակեան տեղեկացուց, որ անձնասպանութիւն փորձ կատարողներուն մէջ Արցախի ռազմաքաղաքական ղեկավարները չեն եղած, այլ՝ միւս գերիները: «Այսինքն՝ Կարմիր հաշի այցելութիւնների դադարից յետոյ նման փորձեր են եղել, կրկնուել են, ինչը ցոյց է տալիս ուղղակի կապը Կարմիր հաշի գործունեութեան դադարեցման, մեկուսացումների եւ մարդկային տառապանքների հետ», ընդգծեց Սահակեան՝ ահազանգելով, որ գերիները շուրջ երկու ամիսներ է վեր յայտնուած են կատարելապէս մեկուսացման մէջ: Որեւէ միջազգային անկախ կառոյց անոնց հետ չէ տեսակցած: Անոնց պահման, առողջական եւ հոգեբանական վիճակին մասին տեղեկութիւն չկայ: Կարմիր հաշի միջազգային կոմիտէի ներկայացուցիչները վերջին անգամ Յունիսի տեսակցած էին հայ գերիներուն հետ: Միջազգային այս կառոյցը 3 Սեպտեմբերէն սկսեալ, Ատրպէյճանի իշխանութիւններուն պահանջով, վերջնականապէս դադարեցուց Պաքոյի մէջ իր գործունեութիւնը: «Այս օրերին տեղի են ունեցել հեռախոսազանգեր, եւ ընտանիքները մեզ փոխանցեցին, որ այդ զրոյցների միջոցով արդէն իսկ նրանց համար նկատելի են եղել առողջական լուրջ խնդիրներ եւ, ի հարկէ, հոգեբանական ծանր վիճակ: Յուսալքութիւնը խորանում է», ընդգծեց Սահակեան:

Շուրջ ամիս մը անցած է Պաքոյի բանտին մէջ պահուող 23 հայ գերիներու ազատ արձակման հարցով Միացեալ Նահանգներու Նախագահ Տանըլտ Թրամփի յայտարարութենէն եւ խաղաղութեան համաձայնագրի նախատորադրութենէն, սակայն այս հարցին մէջ որեւէ տեղաշարժ չկայ: Թէեւ կողմերը կը յայտարարեն, որ խաղաղութիւնը արդէն հաստատուած է, սակայն Պաքոյի բանտերուն մէջ 23 հայ գերիներուն եւ անոնց հարազատներուն տառապանքները կը շարունակուին: Յիշեցնենք, որ 8 Օգոստոսին, Սպիտակ տան մէջ վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանի հետ հանդիպումին ընթացքին, Թրամփ անձամբ խոստացաւ 23 քրիստոնէայ գերիներու հարցով դիմել Ատրպէյճանի Նախագահին: «Ես անկէ կը խնդրեմ, կը կարծեմ՝ ան կը կատարէ ինծի համար»: Յստակ չէ, եթէ այդ դիմումը կատարուեցա՞ւ, թէ ոչ, բայց 3 Սեպտեմբերին, «Հրապարակ»ը տեղեկացուց, որ Թրամփի յայտարարութենէն ետք, գերիներու հարցը 30 Օգոստոսին քննարկեցին Անվտանգութեան խորհուրդի քարտուղար Արմէն Գրիգորեան եւ Իլիամ Ալիեւի խորհրդական Հիքմէթ Հաճիւ: Ըստ նոյն լրատուամիջոցին՝ զրոյցը եղած է ատրպէյճանական կողմին նախաձեռնութեամբ, եւ Հաճիւ յայտնեց, որ Ատրպէյճան չի կրնար գործադրել Թրամփի պահանջը եւ ազատ արձակել բոլոր հայ բնատարկեալներն ու ռազմագերիները:

Ան նաեւ դժգոհութիւն յայտնեց, որ Հայաստանի ներկայացուցիչը Ուաշինկթընի մէջ օգտագործած է «քրիստոնէայ բնատարկեալներ» արտայայտութիւնը՝ նշելով, թէ «այդ կը վնասէ Հայաստանի եւ Ատրպէյճանի միջեւ յարաբերութիւններու կարգաւորման»: Սահակեան վստահ է, որ Պաքոյի բանտերուն մէջ պահուող հայ գերիները այս փուլին ազատ չեն արձակուիր: Ատրպէյճան այդ քայլին պիտի դիմէ միայն խաղաղութեան պայմանագրի ստորագրութեան աւարտական փուլին, իսկ գերիները իրեն պատանդներ պիտի շարունակեն մնալ Պաքոյի բանտերուն մէջ՝ ատրպէյճանական նախապայմանները յառաջ տանելու նպատակով: Ասոր զուգահեռ, Ատրպէյճանի մէջ պահուող լիբանոնահայ գերի Վիգէն Էօլմէքեանի կիներ՝ Լիստա Էօլմէքեան, ահազանգեց, որ իր ամուսինը արդէն 20 օրեր է վեր հացադուլ կը կատարէ Պաքոյի բանտին մէջ, իսկ օր մը առաջ անկէ եկած հեռաձայնը անակնկալ եղած է իրեն: «Ես անոր հետ խօսեցայ նաեւ անցեալ ամիս: Ան արդէն 20 օրեր է վեր հացադուլ կը կատարէ: Ամուսինս կը փորձէ իր հացադուլին միջոցով դիմել աշխարհին՝ իր եւ իր բնատարկեալ ընկերներուն համար: Ես կը իրոսնցնեմ ամուսինս, անոր կէտերը վտանգուած է: Ան ըսաւ, որ Վիգէնը բժշկիկ կարիքը ունի, անտանելի ցաւերու մէջ է: Ատրպէյճանցիները անոր բժշկական օգնութիւն չեն տրամադրեր: Ես կը դիմեմ ամբողջ աշխարհին, նպատակս այն է, որ ամուսինս առողջ մնայ»:

Միւսսեան. «Իշխանափոխութենէն ետք Արցախի ժողովուրդի հիմնարար իրաւունքը պիտի ըլլայ օրակարգային»

«Երեկուան հանրահաւաքը նպատակ ուներ միջազգային հանրութեան ցոյց տալ, որ հայ ժողովուրդի հսկայական հատուած միջազգային իր իրաւունքը կը պահէ եւ հաստատուած է անոր մէջ, զայն իրականացնելու մէջ», Հայաստանի Ազգային ժողովին մէջ լրագրողներու հետ զրոյցի ընթացքին, անդրադառնալով 2 Սեպտեմբերի հանրահաւաքին ըսաւ Զ.Յ.Գ.-ի անդամ, «Հայաստան» խմբակցութեան պատգամաւոր Արծուիկ Միւսսեան: «Անկախ անկէ, որ օրուան իշխանութիւնը կ'իրականացնէ հակահայ քաղաքականութիւն, թշնամիի օրակարգի շրջանակներուն մէջ կեղծ խաղաղութեան ներքեւ գիշումներու կ'երթայ, անկարելի է որեւէ ձեւով Արցախի ժողովուրդի հիմնարար իրաւունքը անտեսուի եւ ստորադասուի: Իշխանափոխութենէն ետք անկիւս պիտի ըլլայ օրակարգային, գլխաւոր հարց», աւելցուց ան: «Իր մանկութեան երազանքը պիտի փշրուի բիւրեղի ապակիի նման, եւ ես վստահ եմ՝ ինք եւ իր վայ քաղաքական խումբը պիտի յայտնուին ոչ

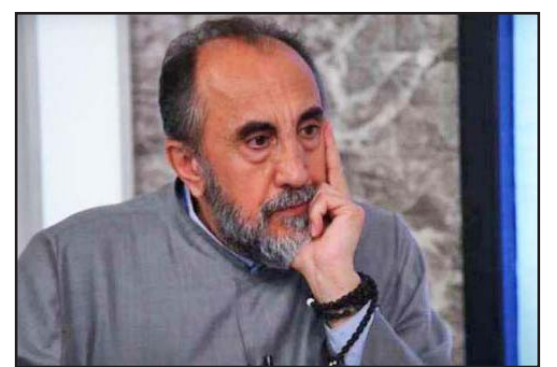
միայն քաղաքական աղբանոցին մէջ, այլ նաեւ համապատասխան քրեակատարողական հիմնարկներուն մէջ», ըսաւ Արծուիկ Միւսսեան՝ անդրադառնալով վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանի այն յայտարարութեան, թէ 2026 թուականին գործող ընդդիմադիրներուն ժողովուրդը պիտի ուղարկէ քաղաքական աղբանոց: Պատասխանելով այն հարցումին, թէ չի՞ կարծեր, որ իշխանութեան մատնանշած խաղաղութեան ետեւէն հանրութիւնը պիտի երթայ եւ դարձեալ քաղաքացիական պայմանագիրը պիտի ընտրէ, Միւսսեան ըսաւ. «Բայց խաղաղութիւն չկայ այդտեղ, այդտեղ կայ կեղծ թեգ: Տեսե՛ք՝ Արցախի մէջ ի՞նչ խաղաղութիւն է, խաղաղութիւն է, չէ՞, ո՛չ կրակոց կայ, ո՛չ մարդասպանութիւն կայ, խաղաղութիւն է, բայց հայութիւն չկայ»:

Պատգամաւորին համաձայն, մեծագոյն խաղաղութիւն ուզողը այսօրուան ազգային ընդդիմադիր հատուածն է: Միւսսեան պնդեց, որ այսօր ժողովուրդի ճնշող մեծամասնութիւնը իր ամբողջ Եութեամբ կը մերժէ իշխանութիւնները:

«Հարկ է վերջ տալ ապօրինութիւններին եւ անյապաղ ազատ արձակել Միքայել արք. Աջապահեանին եւ կալանաւորուածներին». Էջմիածին

Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը անդրադարձաւ Միքայել արքեպիսկոպոս Աջապահեանի բանտարկութեան ժամկէտը յաւելեալ ամիսով մը երկարաձգելու որոշումին՝ նշելով, որ անկիւս եղած է «օրէնքի եւ իրաւունքի կոպտագոյն ոտնահարմամբ»: «Խիստ բացայայտ է, որ դատարանը, արդարադատութիւնը իրականացնելու փոխարէն, ակնյայտօրէն միացել է իշխանութիւնների հրահրած հակաեկեղեցական արշա-

ւին՝ ստանձնելով եկեղեցականների եւ եկեղեցուն աջակցող անձանց նկատմամբ հաշտեցման կիրառելու անպատուաբեր դերակատարութիւն: Հարկ է վերջ տալ ապօրինութիւններին, այդ թւում՝ խտրական մօտեցմանը, եւ անյապաղ ազատ արձակել ինչպէս Միքայել արքեպիսկոպոս Աջապահեանին, այնպէս եւ կեղծ մեղադրանքներով կալանաւորուած անձանց», յայտարարեց Ս. Էջմիածինը:

Ցայտարարութիւն

Արցախի Հանրապետութեան Ազգային Ժողովի յայտարարութիւնը Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութեան հռչակման 34-ամեակի կապակցութեամբ

Սիրելի՛ հայրենակիցներ

2025 թուականի Սեպտեմբերի 2-ին լրանում է Լեռնային Ղարաբաղի (Արցախի) Հանրապետութեան հռչակման 34-րդ տարեդարձը: Այս տարեթիւը հայ ժողովրդի համար ոչ միայն պատմականօրէն յիշարժան օր է, այլեւ միջազգային իրաւունքի հիման վրայ ինքնորոշման եւ խաղաղ ապրելու իրաւունքի վկայութիւն: Համահայկական կարեւորութիւն ունեցող այդ որոշումը կայացուեց պատմական եւ իրաւական հիմքերի վրայ:

1991 թուականի Սեպտեմբերի 2-ը դարձաւ Արցախի պետականութեան սկիզբը: Երեսուն տարիների ընթացքում՝ սահմանադրական ամուր հիմքերով եւ արդիւնաւետօրէն գործող պետական ու ժողովրդավարական հաստատութիւններով, Արցախի ժողովուրդը ապահովում էր հայկական երկրորդ հանրապետութեան զարգացումը: Թէեւ Արցախի Հանրապետութիւնը միջազգային ճանաչում չուներ, այն կայացած պետական համակարգ էր եւ տարածաշրջանում խաղաղութեան ու անվտանգութեան մատակարար, որի հետ հաշուի էին նստում ոչ միայն տարածաշրջանային ուժերը, այլ նաեւ միջազգային կշիռ ունեցող տարբեր կենտրոններ:

2020 թուականի պատերազմը, իսկ այնուհետեւ՝ 2023 թուականի Սեպտեմբերին Ատրպեյճանի կողմից իրականացուած ցեղասպանական գործողութիւնները, Արցախի Հանրապետութեան տարածքի ամբողջական զաւթումն ու հայաթափումը մարդկութեան պատմութեան մէջ արձանագրուեցին որպէս սեւ եւ ամօթալի էջ, որտեղ ինքնորոշման ու ազատ ապրելու իրաւունքը զոհաբերուեց ուժի, տնտեսական եւ ամբողջատիրական շահերին:

Մենք յիշում եւ խոնարհուում ենք բոլոր նրանց առջեւ, ովքեր իրենց կյանքով պաշտպանեցին Արցախի ժողովրդի ազատ ապրելու իրաւունքը: Ինչպէս իւրաքանչիւր ազգային մտածողութեամբ օժտուած անհաւ, պատմական արդարութեան վերականգնման համար մենք պարտաւոր ենք շարունակել պայքարը եւ զինուորագրուել հայ ժողովրդի ազգային-ազատագրական շարժմանը:

Այսօր, երբ Արցախի պետական կառոյցները վտարանդի են, իսկ ժողովուրդը գրկուած է իր հայրենի հողից, Արցախի Ազգային Ժողովը՝ որպէս առաջնային լիազօրութեամբ օժտուած բարձրագոյն ներկայացուցչական մարմին, արտայայտելով հանրապետութեան ողջ բնակչութեան կամքն ու դիրքորոշումը, հարկ է համարում մէկ անգամ եւս շեշտել եւ միջազգային հանրութեանը յիշեցնել:

Լեռնային Ղարաբաղի (Արցախի) Հանրապետութեան հռչակումը հիմնուած է այդ օրերին գործող խորհրդային Միութեան օրէնքների վրայ, ուստի օրինական է եւ չի կարող կասկածի տակ դրուել բռնապետական ուժերի կողմից կիրառուող ճնշումների եւ կամայական մեկնաբանութիւնների լոյսի ներքոյ:

Լեռնային Ղարաբաղի (Արցախի) Հանրապետութեան եւ յարակից տարածքներում հազարամեակների ընթացքում ձեւաւորուած հայկական ազգային մշակութային եւ կրօնական արժեքները մաս են կազմում համամարդկային քաղաքակրթութեան, եւ դրանց պահպանումն ու խնամքը միջազգային համապատասխան կառոյցների գործառնությունների անբաժանելի մասն են:

Արցախի Հանրապետութեան տարածքում բնակուած

ժողովրդի հաւաքական վերադարձը հայրենի օճախներ անօտարելի եւ բացարձակ իրաւունք է, որի անտեսումը շարունակութիւնն է Ազրպեյճանի կողմից իրականացուած ցեղասպանութեան:

Ե.Ա.Հ.Կ. Միւսքի խմբի լիազօրութեան մէջ ներառուած է նաեւ Արցախի ժողովրդի իրաւունքների հարցը, ուստի այդ խմբի լուծարումը՝ առանց այդ իրաւունքների պաշտպանութեան գործուն մեքանիզմների եւ երաշխիքների մշակման, անթոյլատրելի է:

Վերը նշուած հիմնաւորումներից ելնելով՝ Արցախի Հանրապետութեան Ազգային Ժողովը պահանջում է Հայաստանի Հանրապետութեան իշխանութիւններից եւ կոչ է անում միջազգային իրաւասու կազմակերպութիւններին ու միջնորդ երկրներին՝ հայ-ատրպեյճանական բնակչութիւններում օրակարգային հարց դարձնել գերիների եւ պատանդների ազատումը, արցախահայութեան վերադարձը հայրենի բնօրրան եւ պատմական հայրենիքում ազատ, անվտանգ ու արժանապատիւ ապրելու իրաւունքի ապահովումը:

Տարածաշրջանում իրական խաղաղութիւնն ու երկարատեւ կայունութիւնը պահանջում են արդարութեան վրայ հիմնուած, հաւասարակշռուած եւ կողմերի համար ընդունելի լուծումներ, ոչ թէ հարկադրանքի եւ աշխարհաքաղաքական առեւտրի վրայ կառուցուած ժամանակաւոր իրավիճակային պարտադրանք:

Արցախեան իսկոյրը հանգուցալուծուած չէ, Արցախի հարցը փակուած չէ, քանի որ ցեղասպանական գործողութիւնների վաւերացումն ու դրանց հետեւանքների օրինականացումը չեն կարող դիտուել իբրեւ վերջնարդիւն՝ միջազգային գրուած եւ չգրուած, իրաւական եւ բարոյական տիրոյթներում:

Արցախցի տէրն է իր հայրենիքի, իր պատմութեան, իր հոգեւոր եւ մշակութային ժառանգութեան, իր անցեալի եւ ապագայի, իր իրաւունքների եւ առաքելութեան:

ԱՐՑԱՒԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

2 Սեպտեմբեր 2025 Երեւան

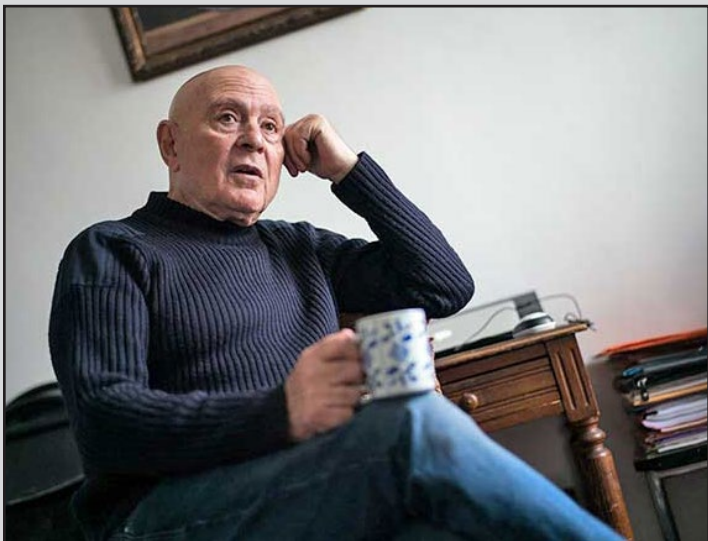
Մահ՝ աշխարհաքաղաքագէտ եւ աշխարհի յեղափոխութիւններու վկայ Ժերար Շալեանի

Օգոստոս 20-ին, Ժերար Շալեան իր մահկանացուն կնքեց Փարիզի մէջ, 91 տարեկանին: Անոր մահով Ֆրանսան եւ աշխարհը կը կորսնցնեն մեր ժամանակներու ամենամեծ աշխարհաքաղաքագէտներէն մէկը, որ իր կեանքը նուիրեց հասկնալու եւ վերծանելու այն հակամարտութիւնները, որոնք կերտեցին մեր դարը: 1934-ին Պրիւսի շրջանի Էթերպէք քաղաքը ծնած Շալեան՝ հայոց ցեղասպանութենէն վերապրածի զաւակ ըլլալով՝ իր մէջ կը կրէր անոր ցաւոտ յիշողութիւնը: Այդ ծագումը խորապէս պիտի ազդէր անոր աշխարհընկալման վրայ եւ նպաստէր բռնութեան ու ճնշման գործիքակազմերու ըմբռնման:

Որպէս ճանչցուած վիճաբան՝ Ժերար Շալեան յեղափոխեց աշխարհաքաղաքական ուսումնասիրութիւններու դաշտը իր եզակի մօտեցումով՝ դէտ-մասնակիցի դիրքով: Աւելի քան քսան տարի ան ապրեցաւ տասնհինգի հասնող զինեալ յեղափոխական շարժումներու կողքին՝ չորս ցամաքամասի վրայ՝ Փորթուկալական Կինէայի մէջ՝ Ամիլյար Գապրալի հետ, Հիւսիսային Վիեթնամի, Գոլոմպոյի մէջ, Լիբանանի մէջ՝ «Ֆաթահ»-ի հետ: Ան ներսէն վկայեց ապագադրութեան շարժումներու եւ յեղափոխական զօրքերու մասին:

Այս բացառիկ դաշտային փորձառութիւնը, «**Խլաքան-չիւրին մէջ աշխարհի գեղեցկութիւնը տեսնել**»-ու կարողութիւնը սնուցեցին անոր աւելի քան քառասուն աշխատութիւններէ բաղկացած հարուստ ժառանգութիւնը, նաեւ գրական, բանաստեղծական Էջերով: Շալեանի աշխարհաքաղաքական վերլուծութիւնները, ռազմավարական ատլասները եւ ճանապարհորդական յուշերը ձեւաւորեցին քանի մը սերունդ ուսանողներ եւ դեկավարներ:

Որպէս դասախօս՝ ան ուսուցանեց Ֆրանսայի ENA-ի, Պաշտպանութեան միջբանակային գոլէճի, Հարվարտի, Պրինսթոնի եւ բազմաթիւ օտարերկրեայ համալսարաններու մէջ՝ երբեք չդադրելով փոխանցել իր կիրքը հանդէպ համաշխարհային ուժերու յարաբերութիւններու ըմբռնման: Թէ՛ «**աշխարհէն անկծուածներու**», թէ՛ ալ պետական ղեկավարներու հետ իր մտերմութեանց շնորհիւ՝ անոր վերլուծութիւնները վայելեցին

եզակի յարգանք ու համարում: Ըլլալով ընտանեկան ողբերգութեան ժառանգորդ մը, Շալեան մեծապէս աշխատեցաւ նաեւ Հայոց ցեղասպանութեան յիշողութեան ի խնդիր՝ Իվ Թերնունի հետ հեղինակելով «1915, Հայոց ցեղասպանութիւնը» կարեւոր աշխատութիւնը, նպաստելով Պատմութեան այդ սեւ Էջի ճանաչման: Յանձնառու մտաւորական, սակայն երբեք անհանդուրժող կամ իր համոզումը միակ ճշմարտութիւնը նկատող, աշխարհի վերափոխումներու սթափ դէտ Ժերար Շալեան իր ետին կը թողէ թէ՛ զգալի ստեղծագործութիւն, թէ՛ ալ տիպար օրինակ մը կեանքի՝ նուիրուած փաստերու ճշմարտութեան եւ մարդոց ըմբռնման: Անոր հարազատներն ու բոլոր անոնք, որոնք բախտն ու պատիւը ունեցան զինք ճանչնալու, կը մեծարեն յիշատակը մարդու մը, որու անձին մէջ հազուագիւտ հմտութիւնը կը զուգորդուէր նուրբ զգայնութեամբ եւ բարութեամբ, որ միշտ կը զգացուէր աշխարհաքաղաքագէտի փորձառութեան ետին:

Այսօր անոր յիշատակը կը միանայ այն երանելիներուն, որոնք իրեն նման փորձեցին լուսաւորել մեր աշխարհի մութ ծալքերը:

Հայաստանի ազգային ֆիլհարմոնիք
Նուագախումբի 100-ամեակին
նուիրուած համերգ

Իրանի Շիրազ քաղաքին մօտ գտնուող Փերսեփոլիս պատմական յուշահամալիրի տարածքին Սեպտեմբեր 6-ին տեղի կ'ունենայ Հայաստանի ազգային ֆիլհարմոնիք Նուագախումբին բացօթեայ համերգը, որ նուիրուած է Նուագախումբին հիմնադրութեան 100-ամեակին:

Աննախաղէպ այս իրադարձութեան ներկայ կը գտնուին Հայաստանի Կրթութեան, գիտութեան, մշակոյթի ու մարզանքի նախարար Ժաննա Անդրեասեան, Իրանի Մշակութային ժառանգութեան, զբօսաշրջութեան եւ ձեռարուեստի նախարար Սեյեդ Ռեզա Սալեիի Ամիրի, ինչպէս նաեւ բարձրաստիճան այլ պաշտօնատարներ:

Այս բացառիկ համերգին մենակատարն է հռչակաւոր թենոր Լիպարիտ Աւետիսեան, որուն կատարողութեամբ կը հնչեն Սայեաթ Նովայի «Իմ քամանչա» արիան՝ Ալեքսանդր Յարութիւնեանի «Սայեաթ Նովա» օփերայէն, Կոնստանդին Պետրոսեանի «Հայաստան» եւ Ռոբերտ Ամիրխանեանի «Երազ իմ երկիր հայրենի» երգերը: Կը հնչէ նաեւ Ռուհոյլախ Խալեյկի «Ռ'վ Իրան» ստեղծագործութիւնը: Իսկ երեկոյթին իւրայատուկ փայլ կու տայ Արամ Խաչատրեանի «Սիմֆոնիա թիւ 2»-ի կատարումը: Նուագախումբը կը ղեկավարէ Էդուարդ Թոփչեան:

Պատմական

Արցախ՝ Հայկական ինքնութեան պաշտպանութեան միջնաբերդ Ատրպէյճանի իշխանութիւններուն կողմէ հալածանքներ հայ եկեղեցւոյ եւ եկեղեցականներուն դէմ

ԱՍՊԵՏ ՄԱՆԾԻԿԵԱՆ

Ուսաստանի բոլշեփկեան կուսակցութեան Կովկասեան բիրոյին ճնշումով, Ատրպէյճանի կազմէն ներս 7 Յուլիս 1923-ին Արցախի տարածքի մէկ մասին վրայ կազմաւորուեցաւ Լեռնային Ղարաբաղի ինքնավար մարզը:

Բոլշեփկներ լաւ կը հասկնային, որ բացարձակ մեծամասնութեամբ հայաբնակ Արցախի Ատրպէյճանի բռնակցումը պատմական եւ ազգագրական ոչ մէկ հիմնաւորում ունի, եւ իբրեւ փոխհատուցում ընդունեցին ինքնավար կարգավիճակ շնորհել շրջանին: Լեռնային Ղարաբաղի ինքնավար մարզին սահմանները գծուեցան այնպէս, որ անիկա խորհրդային Հայաստանի հետ անմիջապէս շփման հնարաւորութիւն չունենայ:

Լեռնային Ղարաբաղի ինքնավար մարզին եւ խորհրդային Հայաստանի միջեւ 16 Յուլիս 1923-ին արհեստականօրէն կազմաւորուեցաւ Կարմիր Քիւրտիստանը: Արցախի արեւմտեան կողմը, Մռաւի լեռներէն մինչեւ Արաքս գետ երկարող գօտիին մէջ դարեր առաջ քրտական քոչուոր ցեղեր կեդրոնացած եւ ժամանակի ընթացքին մասամբ նստակեցութեան անցած էին:

Լեռնային Ղարաբաղի ինքնավար մարզին եւ խորհրդային Հայաստանի միջեւ սահմանը սկիզբը Հազարի գետն էր, բայց յետոյ, Նոր սահմանագծումով ստեղծուեցաւ Լաչինի միջանցքը:

Եօթը քիլոմետր երկարութեամբ Լաչինի միջանցքին ստեղծումէն ետք Լեռնային Ղարաբաղի ինքնավար մարզը ամէն կողմէ շրջափակուեցաւ:

Կարմիր Քիւրտիստանի մայրաքաղաք հռչակուեցաւ Լաչինը, բայց անոր պետական գրեթէ բոլոր հաստատութիւնները տեղակայուեցան շրջանէն դուրս՝ Շուշիի մէջ:

Ատրպէյճանի իշխանութիւնները լաւ գիտէին, որ Հայ եկեղեցին հայկական ինքնութեան միջնաբերդն է, եւ որոշեցին առաջին հարուածը անոր հասցնել: Համայնավարական միջազգայնական գաղափարախօսութեան տարածման եւ ամրապնդման անուան տակ, Հայ եկեղեցին նկատուեցաւ ազգայնական հաստատութիւն եւ անյարիր խորհրդային հասարակարգին:

Խորհրդային Միութեան ամբողջ տարածքին Համայնավար կուսակցութիւնը հակաօրինական աշխուժ քարոզչութիւն եւ գործունէութիւն ծաւալեց:

Սակայն Լեռնային Ղարաբաղի ինքնավար մարզին եւ Ատրպէյճանի սահմաններուն մէջ Հայ եկեղեցւոյ դէմ հակակրօնական քաղաքականութիւնը գործադրուեցաւ: Նպատակադրուած քայլերով եւ ծայրայեղ դաժանութեամբ:

Ատրպէյճանական իշխանութիւնները Հայ եկեղեցին կը նկատէին հակաատրպէյճանական շարժման կեդրոն: Որոշուեցաւ հետեւողականօրէն ոչնչացնել հայկական եկեղեցիներն ու վանքերը եւ հոգեւորականները հաշուէյրարարի ենթարկել: Իբրեւ առաջին քայլ ազրպէյճանական իշխանութիւնները սկսան հովանաւորել եկեղեցւոյ դէմ հանդէս եկող «ազատ» հոգեւորականները:

Ատրպէյճանական իշխանութիւններուն ձեռքը առաջին հերթին գործիք դարձաւ Ամարասի վանահայր Սուրէն վարդապետը: Իբրեւ հակադարձութիւն, Արցախի թեմի առաջնորդ Անանիա արքեպիսկոպոս Համազասպեան Սուրէն վարդապետը զրկեց վանահայրութենէն եւ թեմական ու վարչական բոլոր պաշտօններէն:

րէն: հանքենդի (*այժմ՝ Ստեփանակերտ*) աւանի նախկին ծխատեր եւ Արցախի թեմի հոգեւոր խորհուրդի անդամ Հաւէն քահանայ Աղամեան 13 Օգոստոս 1923-ին իր նախկին ծխականներէն Նամակ ստացաւ Սուրբ Աստուածածնի վերափոխման տօնը իրենց մօտ Նշելու: Յաջորդ օր ան մեկնեցաւ հանքենդի եւ Սուրբ Գեորգ եկեղեցւոյ մէջ Սուրբ պատարագ մատուցեց եւ խաղողօրինեք կատարեց: Մէկ օր ետք կառավարութիւնը գրաւեց եկեղեցին: Հաւէն քահանայ Օգոստոս 19-ին Նամակ գրեց Անանիա արքեպիսկոպոսին, ուր կը յայտնէր, որ հանքենդիի Սուրբ Գեորգ եկեղեցին եւ անոր ունեցումները բռնագրաւած են կառավարութեան կողմէ, եկեղեցին դարձուցած են պահեստատեղի, իսկ քահանայի սենեակը՝ արհեստանոց: Եկեղեցւոյ դէմ ոտնձգութիւններէն վրդոված Անանիա արքեպիսկոպոս 12 մարտ 1924-ին բողոքի Նամակ ուղարկեց Լեռնային Ղարաբաղի ինքնավար մարզի Գործադիր կոմիտէին: Պատասխան Նամակով Գործադիր կոմիտէն յիշեցուց, որ եկեղեցին «ժողովուրդի ազատ կամքին եւ խիղճին» ձգուած է:

Նշենք, որ այս ժամանակ հանքենդի աւանը ի պատիւ Ստեփան Շահումեանի վերանուանուեցաւ Ստեփանակերտ եւ Լեռնային Ղարաբաղի ինքնավար մարզին մայրաքաղաքը հռչակուեցաւ:

Ատրպէյճանական իշխանութիւններու դրոյումով բոլշեփկներ Հերիեր գիւղին մէջ Մարկոս Աղամեանի գլխաւորութեամբ ժողով գումարեցին եւ որոշեցին գիւղի եկեղեցին թատրոնի վերածել: Անոնք եկեղեցւոյ սրբազան մատեանները եւ ծխական առարկաները մէկ կողմ նետեցին եւ ոչնչացուցին: Այսպիսով ընթացք առաւ տարբեր գիւղերու մէջ եկեղեցիները թատրոնի, ժողովատեղիի կամ պահեստանոցի վերածելու որոշումը:

Եկեղեցւոյ եւ եկեղեցականներու դէմ հալածանքներէն վրդոված շատ մը քահանաներ սկսան հեռանալ: Միւս կողմէ, գործող եկեղեցիներէն չափէն աւելի բարձր տուրքեր սահմանուեցան, արագացնելու համար անոնց փակումը:

Անանիա արքեպիսկոպոս, Հաւէն քահանայ Աղամեանին գրած Նամակին մէջ կ'ըսէր, որ «Ի նկատի ունենալով այդ տարօրինակ երեւոյթները եւ քրիստոնէական եկեղեցու ծաղրելը», եւ քանի որ անոր առաջը առնելը իր ուժերէն վեր էր, ստիպուած կը խնդրէր քահանայէն «հեռանալ» իր պաշտօնէն: Անանիա արքեպիսկոպոս Նաեւ բողոքի Նամակ գրեց Ստեփանակերտի խորհուրդի նախագահ Յարութիւն Շաղուցին, որովհետեւ ան «յատուկ անմարդասէր բնաւորութիւն ցոյց տուաւ եւ արգելք հանդիսացաւ» հաւատացեալներու գործունէութեան: Թե-

մակալ առաջնորդը խնդրեց կարգադրել «վերոգրեալ երեւոյթներուն վերջ տալ» եւ հնարաւորութիւն տալ Հաւէն քահանային հեռանալու Արցախէն:

Հաւէն քահանայ Աղամեան Անանիա արքեպիսկոպոսի յանձնարարութեամբ շրջեցաւ Վարանդայի գիւղերը, տեսաւ ժողովուրդը հիասթափուած, իսկ քահանաները զանգատեցան, որ գիւղերը բարոյապէս ընկճելէ զատ, տնտեսապէս ծայրայեղ չքաւոր վիճակի մատնած են: Ամէն գիւղի մէջ քահանաները կը յայտնէին որ կ'ուզէին հրաժարիլ քահանայագործել եւ այլ գործերով զբաղիլ, որպէսզի կարենան իրենց գոյութիւնը ծելով մը քարշ տալ:

Պաշտօնէ հրաժարող կարգ մը քահանաներ, տեղական իշխանութիւններու պահանջով, յաճախ անամօթ հրաժարականներ ներկայացուցին: Այսպէս, Շեխեր գիւղի հրաժարեալ քահանան Վարանդայի շրջանի լուսաւորչական բաժինին կը գրէր. «Խորհրդային կարգերը Ղարաբաղ մտնելուց, եւ միանգամայն համոզում եմ, որ հոգեւորականութիւնը սկզբից մինչեւ մեր օրերը եղել է ժողովրդին խաբող մի դասակարգ, շահագործելով զանազան աստուածների ու սրբերի անուան տակ»:

Անանիա արքեպիսկոպոս 1 Մայիս 1924-ին Նամակով դիմեց Էջմիածին՝ Գերագոյն հոգեւոր խորհուրդին, հաղորդելով որ «Երից մանկանց վանքի տանիքի համար պատրաստուած թախտափուշի տախտակներն 1900 կտոր, բռնագրաւուել են տեղական խուզարկուները»: Արցախի թեմի առաջնորդ Անանիա արքեպիսկոպոս, որ իր ամբողջ կեանքը նուիրած էր ազգին եւ եկեղեցիին ծառայութեան, այլեւ անկարող հանդուրժելու Արցախի մէջ տեղի ունեցող անօրինութիւնները եւ «Ի նկատի ունենալով ժամանակիս ծանր ու անտանելի անցուդարձ», վճռեց հրաժարիլ «այդպիսի պատասխանատու ծանր պաշտօն վարել»: Ան 3 Յունիս 1924-ին Գեորգ Ե. ամենայն հայոց կաթողիկոսին տնօրինութեամբ ազատ կացուցուեցաւ: Արցախի թեմի առաջնորդի պաշտօնէն եւ Էջմիածին վերադարձաւ:

Գեորգ Ե. կաթողիկոսի հրամանով Մայր Աթոռի միաբան Վրթանէս ծայրագոյն վարդապետ Յակոբեան 26 Փետրուար 1925-ին Արցախի թեմի առաջնորդ եւ Գանձասարի ու Ամարասի վանքերու վանահայր նշանակուեցաւ: Թեմի Նոր կեդրոն ճանչցուեցաւ Գանձասարի վանքը: «Վրթանէս ծայրագոյն վարդապետ Յակոբեան Արցախ հասաւ 7 Ապրիլ 1925-ին: Կը յիշուէր, որ այդ օրերուն թեմին մէջ «ոչ միայն ունէ հոգեւոր ներկայա-

ցուցչութիւն գոյութիւն չունէր, այլեւ ամբողջ շրջաններ, քահանայք եւ ժողովուրդ դադրել են եկեղեցական ծես եւ արարողութիւն կատարելուց, նոյնիսկ հայի համար ամենանուիրական տօներին՝ Ծննդեան ու Հատիկին»:

Այսպիսի դառն ժամանակ հասնելով Արցախ, Վրթանէս ծայրագոյն վարդապետ շնորհիւ իր եկեղեցական, քարոզչական եւ վարչական ունակութեան ու անդու աշխատանքի, կրցաւ վերականգնել եկեղեցական կեանքը: Գիւղէ գիւղ շրջելով ու քարոզելով, բոլոր գիւղերուն մէջ նշանակեց թեմական խորհուրդ, գործակալներ եւ հոգաբարձուներ: Այս բոլորին շնորհիւ թեմին հոգեւոր գործերը իրենց բնականօրէն հունին մէջ մտան: Ան շուտով հաւատացեալներու սիրոյն եւ յարգանքին արժանացաւ:

Վրթանէս ծայրագոյն վարդապետի առաջին գործերէն մէկը եղաւ այցելել Լեռնային Ղարաբաղի Կենտրոնական Նախագահ Արմենակ Ղարաբեօզեանին: Ղարաբեօզեան վարդապետը ընդունեց յարգանքով եւ խոստացաւ օգնել թեմին գործերը կարգաւորելու համար:

Գեորգ Ե. կաթողիկոսին Նամակ գրելով Վրթանէս ծայրագոյն վարդապետ կը յայտնէր, որ Ղարաբաղի տնտեսութիւնը քայքայուած է, բերքը չափազանց քիչ, եղածին ալ մեծ վնաս հասցուցած են մուկերը: Վարդապետը կը շարունակէր ըսելով. «Երկու տարի է, ինչ եկեղեցու զանգի ձայն ոչ մի տեղ չի լսուել...», Սուրբ պատարագ չի մատուցել, մկրտութիւն ու պսակ եկեղեցու ծեսով չի կատարուել»: Ան կ'եզրափակէր ըսելով որ հակառակ այս բոլորին «ժողովրդի մէջ վառ է կրօնական զգացմունքը»:

Իր գեղոյցին մէջ Վրթանէս ծայրագոյն վարդապետ կը յայտնէր Նաեւ որ անցնող երկու տարիներու ընթացքին իրենց կարգը ձգած են Նորաշէնի, Մաշադիշէնի, Հացիի, Կաղարծիի, Հաղորտիի, Ղուզէ Ծարտարի, Խնուշինակի, Գիշիի, Սարուշէնի, Խաչմաչի, Տոնավարդի, Շուշիի, Շեխերի, Ղարաբուլաղի, Հարաւի, Քոսանիի, Բալուշայի, Խանաբաղի, Ծմակահողի, Վաղուհասի, Կուսապատի, Մարտակերտի, Մատաղիսի, Խծաբերդի, Նախիջեանիի, Ղզղալայի եւ Տողի քահանաները: Կարգաթող քահանաները, չդիմանալով արտաքին եւ նիւթական դաժան ճնշումներուն, յայտարարած էին, որ իրենք մինչեւ օրս խաբած են ժողովուրդը:

Վրթանէս ծայրագոյն վարդապետ կը յիշէր Նաեւ որ տեղական իշխանութիւնները բռնագրաւած են Ստեփանակերտի, Մուշկապատի, Մխտորաշէնի, Հաղորտիի, Խնուշինակի, Նագիի, Կուսապատի եւ այլ գիւղերու եկեղեցիներ, ինչպէս Նաեւ Ամարասի եւ Երից Մանկանց վանքերու սրբութիւններն ու հնութիւնները:

Ակնարկ

Ցեղասպան յանցագործի անբարոյականութիւնը

Խմբագրական - «Ալիք»

Նախօրէին լրահոսում տեղեկութիւն յայտնուեց այն մասին, որ Իսրայէլի վարչապետ Բենիամին Նեթանիահուն հայկական եւ ասորական ծագումով փողքասթեր Պատրիկ Բէթ-Դէյվիդի հետ հարցազրոյցում յայտարարել է, որ ճանաչում է Հայոց Ցեղասպանութիւնը: Հարցին, թէ ինչո՞ւ Իսրայէլի ոչ մի վարչապետ չի ճանաչում Օսմանեան կայսրութեան կողմից 20-րդ դարի սկզբին իրականացուած ցեղասպանութիւնները, Նեթանիահուն պատասխանել է. «Ես հէնց նոր ճանաչեցի: Ահա, խնդրեմ»: Պատրիկ Բէթ-Դէյվիդը X-ի իր էջում տեղադրել է հարցազրոյցը ու կից գրել. «Վարչապետ Նեթանիահուն պաշտօնապէս ճանաչում է Օսմանեան կայսրութեան կողմից իրականացուած հայերի, ասորիների եւ յոյների ցեղասպանութիւնը»: Ոչինչ չասող այս յայտարարութիւնը, հայ հանրութեան որոշակի հատուածների մօտ ընդունուեց ոգեւորութեամբ, որպէս մի քայլ՝ «պատմական արդարութեան վերականգնման ուղղութեամբ»:

Տաւօք, պարզում է, որ մեր իրականութիւնում դեռեւս կան չափազանց վառ երեւակայութեամբ միամիտ անհատներ, որոնք պարզապէս անկարող են տեսնելու բուն իրականութիւնն այն մասին, որ այս յայտարարութիւնը ոչ թէ բարոյական կամ պատմական պաշտօնական դիրքորոշում է, այլեւ անբարոյ, կոպիտ քաղաքական հաշարկ:

Թուրք-իսրայէլական սրուած յարաբերութիւնների ֆոնին, Նեթանիահուն պարզապէս պահը բաց չթողնելով, օգտագործել է Հայոց Ցեղասպանութեան թեման, Էրդողանին սադրելու եւ սեփական արտաքին քաղաքական շահերը սպասարկելու համար, ինչպէս դա տեղի է ունեցել վերջին տարիների ընթացքում, երբ որեւէ խնդրի շուրջ սրուել են Իսրայէլի յարաբերութիւնները Թուրքիայի հետ, եւ յանկարծ իսրայէլցի պաշտօնեաները յիշել են Հայոց Ցեղասպանութեան փաստն ու խօսել են դրա ճանաչման հնարաւորութեան մասին:

Այս համատեքստում, առաւել մտահոգիչ ու վրդովեցուցիչ է այն փաստը, որ այս յայտարարութիւնն արւում է այն ղեկավարի կողմից, որն ուղղակիօրէն պատասխանատուն է մեր աչքերի առջեւ տեղի ունեցող մէկ այլ՝ Գազայի ցեղասպանութեան համար:

Արդարամիտ ու ազատատենչ մարդկութիւնն այսօր խօսում է այն մասին, որ Իսրայէլի գործողութիւնները Գազայում կրում են ցեղասպանական բնոյթ: Զաղաքացիական բնակչութեան զանգածային սպանւող, ենթակառուցածքների համակարգւած ոչնչացումը, հումանիտար ճգնաժամի դիտաւորեալ խորացումը, եւ իրենց հայրենի բնակավայրերից պաղեստինցիների հարկադրաբար արտաքսելու քաղաքականութիւնը համապատասխանում են Մ.Ա.Կ.-ի՝ «Ցեղասպանութեան կանխման եւ պատժման կոնուենցիայի» սահմանումներին: Յանցագործութիւնն այնքան բացայայտ ու ակնյայտ է, որ այն թաքցնել չեն կարողանում անգամ Իսրայէլի ամենամօտ դաշնակիցները, որոնք ստիպւած, ուղղակի կամ անուղղակի, խօսում են Իսրայէլի գործողութիւնների անթոյլատրելիութեան մասին:

Նեթանիահուն, այս ողջ յանցագործութիւնների գլխաւոր պատասխանատուն, չի էլ թաքցնում իր կառավարութեան իրական նպատակը՝ Գազայի տարածքի ապաբնակեցումն ու վերջնական օկուպացիան:

Մի կողմ թողնելով Գազայի ցեղասպանութիւնը եւ վերադառնալով հայկական իրականութեանը, պէտք է նշենք, որ մեր ժողովրդի հաւաքական պատմական յիշողութիւնը դեռեւս թարմ է եւ չի հասցրել մոռացութեան տալու այն փաստը, որ Նեթանիահունի ղեկավարած Իսրայէլը խախտել է նաեւ նուազագոյն բարոյական այն շեմը, որը թոյլ կը տար խօսել արդարութիւնից կամ ցեղասպանութիւնների դատապարտումից:

Մենք չենք մոռացել, որ արցախեան 44-օրեայ պատերազմի ժամանակ Իսրայէլը ռազմավարական նշանակութեան ինչպիսի աջակցութիւն էր ցուցաբերում Ադրբեջանին, լայնածաւալ կերպով զինում էր այդ երկրի զինուած ուժերին՝ մատակարարելով յարձակողական սպառազինութիւն, այդ թւում անօդաչու թռչող սարքեր, որոնք Ադրբեջանը լայնօրէն կիրառեց ոչ միայն ռազմաճակատում, այլեւ Արցախի խաղաղ բնակչութեան դէմ:

Փաստ է, որ իսրայէլական տեխնոլոգիաների կիրառումը նպաստեց պատերազմում բեկումնային իրավիճակ ստեղծելուն եւ դարձաւ այն կարեւոր գործօններից մէկը, որը յանգեցրեց Արցախի հայաթափմանը՝ արցախահայութեան զանգուածային տեղահանմանը, ինչն իրաւական տեսանկիւնից բնութագրում է որպէս Էթնիկ գտում ցեղասպանութեան տարրերով:

Վերադառնալով ներկային, պէտք է նշենք, որ դեռեւս թարմ են ընդամենը մի քանի ամիս առաջ Իրանի վրայ Իսրայէլի կազմակերպած ագրեսիայի պատկերները: Ագրեսիան, որին զոհ գնացին ոչ միայն երկրի ռազ-

Ցեղասպանութիւնը պէտք է ճանաչուի ու դատապարտուի մարդկային բարոյականութեան եւ արդարադատութեան սկզբունքներից ելնելով, այլ, ոչ թէ շահագործուի որպէս գործիք՝ սեփական քաղաքական շահերն սպասարկելու համար

մա-քաղաքական ղեկավարութեան ներկայացուցիչները, այլեւ հազարից աւելի խաղաղ քաղաքացիներ, այդ թւում գիտնականներ, բժիշկներ, կանայք ու երեխաներ: Նեթանիահունի անմիջական ղեկավարութեամբ իրականացւած այս պատերազմը նոյնպէս հակասում էր միջազգային օրէնքի եւ իրաւունքի բոլոր սկզբունքներին, եւ ակնյայտօրէն կրում էր ռազմական յանցագործութեան տարրեր:

Եւ հիմա այս բոլոր յանցագործութիւնների ակունքներում կանգնած մարդը՝ Նեթանիահուն ցինիկաբար փորձում է ձեւացնել, թէ իբր հանդէս է գալիս որպէս ցեղասպանութիւնների դատապարտող՝ օգտագործելով Հայոց Ցեղասպանութեան փաստը:

Սա ոչ միայն անբարոյ երեսպաշտութիւն է, այլ, նաեւ՝ վիրաւորանք: Վիրաւորանք՝ նախ եւ առաջ հայ ժողովրդի, իսկ յետոյ՝ ողջ մարդկութեան համար: Ցեղասպանութիւնը պէտք է ճանաչուի ու դատապարտուի մարդկային բարոյականութեան եւ արդարադատութեան սկզբունքներից ելնելով, այլ, ոչ թէ շահագործուի որպէս գործիք՝ սեփական քաղաքական շահերն սպասարկելու համար:

Իսրայէլն ու նրա առաջնորդը՝ իրենց ուղղակի եւ անուղղակի դերակատարութեամբ մարդկութեան դէմ իրականացուած վերոնշեալ /եւ ոչ միայն/ յանցագործութիւնների համատեքստում, պարզապէս կորցրել են բարոյական որեւէ իրաւունք՝ խօսելու ցեղասպանութիւնների մասին:

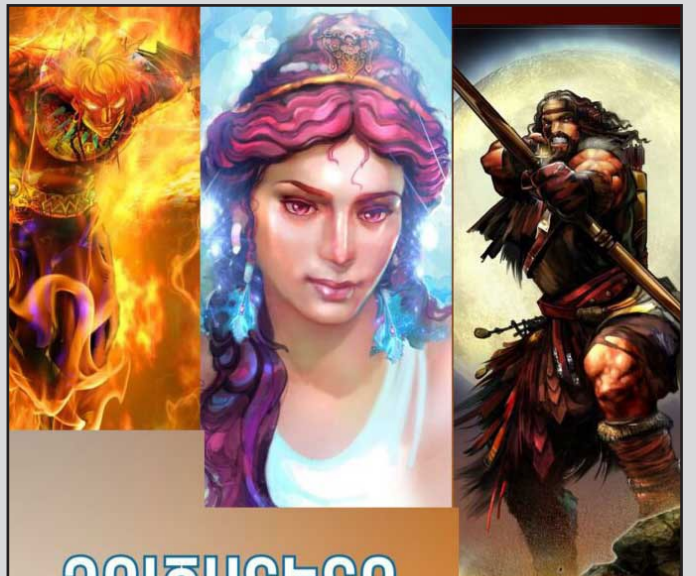
Իսկ ինչ վերաբերում է որոշակիօրէն Հայոց Ցեղասպանութեան ճանաչմանը, ապա այն չի կարող դիտարկուել որպէս քաղաքական գործիք՝ որեւէ պետութեան կամ քաղաքական գործչի ձեռքում: Դա նախ եւ առաջ պատմական արդարութեան վերականգնման եւ ամբողջական հատուցման գործընթաց է՝ հիմնուած մարդու իրաւունքների համընդհանուր սկզբունքների վրայ, իսկ երբ այս եւ նման ցուտ իրադարձութիւնների ճանաչման թեման վերածում է քաղաքական հաշուարկի, այլեւս դադարում է լինել արդարութեան վերականգնմանն ուղղուած բարոյական քայլ ու վերածում է շահարկման միջոցի, ինչն աւելի ցուտ ու վիրաւորական է, քան դրա մասին լռութիւնը:

Բենիամին Նեթանիահունի յայտարարութիւնն այս համատեքստում չպէտք է դիտուի որպէս հայ ժողովրդի նկատմամբ յարգանքի նշան, այլեւ որպէս դաժան մանկապետացիա եւ փաստացի վիրաւորանք՝ դէպի հայ ժողովրդի պատմական ցաւը, որն օգտագործում է քաղաքական պայքարի դաշտում առանց բարոյական հիմքի:

Առ այդ, չպէտք է մոռանանք, որ այն քաղաքական գործիչը, ով ղեկավարում է ընթացիկ ցեղասպանական եւ ծաւալապաշտական քաղաքականութիւնը եւ աշակից է եղել մէկ այլ՝ Էթնիկ գտմանը, չի կարող հանդէս գալ որպէս ցեղասպանութեան դատապարտող:

Ուստի Հայոց Ցեղասպանութեան ճանաչումը մենք պէտք է պահանջենք այն պետութիւններից, որոնք ունեն դրա համար պատմական, բարոյական եւ իրաւական նուազագոյն անհրաժեշտ տուեալներ: Իսկ նրանք, ովքեր իրենց իսկ գործողութիւններով շարունակում են ցեղասպանութիւնների շղթան, պէտք է կանգնեն ոչ թէ հեռտորական հարթակներում, այլ՝ միջազգային դատարանի առջեւ:

Ակնարկ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ
ՀԱՅՈՑ ՄՈՒՇՈՒՆԵՒՄ.

«Յուշատետր Հայոց Պատմութեան» Գիրքը՝ Առցանց

Հ.Յ.Դ. Գանատայի Կեդրոնական կոմիտէի դաստիարակչական յանձնախումբին նախաձեռնութեամբ, առցանց վերահրատարակուեցաւ «Յուշատետր Հայոց Պատմութեան» գիրքը: Այս ամփոփ հատորը հանրագիտական-ցուցակագրական բնոյթի հրատարակութիւն մըն է, ուր կարելի է դիւրութեամբ գտնել մեր պատմութեան գլխաւոր փուլերուն դերակատար հանդիսացած դէմքերու անունները եւ անոնց գործունէութեան երեսները՝ վայրերու եւ թուականներու նշումով, ինչպէս նաեւ զինուորական, տնտեսական, ընկերային ու մշակութային որոշ երեւոյթներու տեղեկագրութեամբ: Այդ բոլորին լաւապէս ծանօթանալու համար հարկ է վերադառնալ բուն հատորին՝ Histoire de l'Arménie par Hrant Pasdermadjian, որ ֆրանսերէն լոյս տեսած է 1949-ին, կամ անոր հայերէն թարգմանութեան, կամ որոնել այլ աղբիւրներ, որոնցմէ ոմանք ցուցակագրուած են այս գիրքի վերջաւորութեան: Անկասկած այսօր կան մեր պատմութեան վերաբերեալ նոր տուեալներ, որոնք աւելցում են նորթրու ձեւով կամ նշուած են վերջաւորութեան՝ ընդհանրապէս քաղուած «Հայոց պատմութիւն – 12» հայրենի դասագիրքի ցուցակէն: Որոշ թուականներ կրնան քիչ մը տարբերիլ մէկ պատմաբանէն միւսը, սակայն այս ամփոփումին մէջ պահուած են առաւելաբար Պատմամեթանի նշած թուականները: Հրանդ Պատմամեթան՝ զաւակը Արմէն Գարոյի, ծնած է 1904-ին Թիֆլիս, Նախկական եւ երկրորդական ուսումը ստացած է Ժընեւ, քաղաքային ճարտարագէտի վկայականը ստացած է Տիւրիիի բազմարուեստից վարժարանէն, առեւտրական տնտեսութեան հետեւած է Նիւ Եորքի Գոլումպիա համալսարանը, ապա Կրընոպլի համալսարանէն ստացած է իրաւագիտութեան վարդապետի աստիճանը: Պատասխանատու պաշտօններ վարած է տնտեսական մեծ ընկերութիւններու մէջ, տնտեսական եւ ընկերային գիտութեանց դասախօս է եղած Ժընեւի համալսարանը: Վաղաժամ մահացած է 1954-ին: Հայոց պատմութեան, մշակոյթին ու Հայ դատի նկատմամբ մեծ եղած է իր սէրն ու ներդրումը:

www.kantsaran.gr

Յունահայ Գանձարան

ΕΛΛΗΝΟΑΡΜΕΝΙΚΟΣ
ΘΗΣΑΥΡΟΣ

Կայքէջը կը պարունակէ Յունաստանի մէջ ապրող հայերու հրատարակչական գործունէութեան, 20-րդ դարու սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը: Բացի մամուլի եւ գիրքերու ներկայացումէն, կայքէջին մէջ տեղ գտած են նաեւ յատուկ հրատարակութիւններ, յունական մամուլի արձանագրութիւններ, ձեռագիրներ, փաստաթուղթեր եւ ձեռնարկներու յայտագիրներ:

ՁԲԵՆԿԱ

Συνέντευξη

Γκάρο Παϊλάν στο Dnews - Γιάννης Αλμπάνης

«Δεν μου αρέσει να μιλάει ο Νετανιάχου για τη γενοκτονία των Αρμενίων»

Το Dnews συνομίλησε με τον Γκάρο Παϊλάν, επισκέπτη ερευνητή στο Carnegie Endowment for International Peace, με ειδικευση στην Τουρκία και τον Καυκάσο. Ο Παϊλάν υπήρξε δραστήριος ακτιβιστής για τα δικαιώματα των Αρμενίων της Τουρκίας. Εξελέγη βουλευτής με το φιλοκουρδικό κόμμα HDP το 2015 και το 2018. Υπήρξε ο πρώτος βουλευτής που μέσα στην Τουρκική Βουλή μίλησε ανοιχτά για τη γενοκτονία των Αρμενίων και υπέστη διώξεις για αυτήν την τοποθέτησή του. Στην Ελλάδα είχε βρεθεί τον περασμένο Ιούνιο για τη 2η Διεθνή Διάσκεψη του Ινστιτούτου Τσίπρα.

Ας ξεκινήσουμε από την δήλωση του Νετανιάχου ότι αναγνωρίζει τη γενοκτονία των Αρμενίων, των Ασσυρίων και των Ελλήνων της Μικράς Ασίας από την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Εσείς ήσασταν ο πρώτος βουλευτής που μέσα στη Βουλή της Τουρκίας μίλησε για τη γενοκτονία των Αρμενίων. Πώς ακούσατε τη δήλωση Νετανιάχου;

Δεν μου αρέσει καθόλου όταν ακούω ηγέτες σαν τον Νετανιάχου να χρησιμοποιούν τη γενοκτονία για τους δικούς τους λόγους. Θυμούνται την Αρμενική γενοκτονία όταν θέλουν να ασκήσουν πολιτική πίεση στην Τουρκία. Δεν έχει τόση σημασία αν τα άλλα κράτη αναγνωρίσουν τη γενοκτονία των Αρμενίων. Αυτό που θα κάνει τη διαφορά θα είναι να την αναγνωρίσει η Τουρκία. Η αναγνώριση από την Τουρκία θα επουλώσει το τραύμα.

Ορισμένοι στη Δύση βλέποντας τον αυξανόμενο ανταγωνισμό της Τουρκίας-Ισραήλ, υποστηρίζουν ότι η επόμενη ο μεγάλη σύγκρουση στη Μέση Ανατολή θα είναι μεταξύ αυτών των δύο κρατών. Ποια είναι η δικιά σας εκτίμηση;

Ο ανταγωνισμός μεταξύ Τουρκίας και Ισραήλ για το ποιος θα ασκήσει τη μεγαλύτερη επιρροή στη Συρία, θα συνεχιστεί για καιρό. Δεν θα φτάσει όμως σε πολεμική σύγκρουση. Οι ΗΠΑ είναι ο «Μεγάλος Αδερφός» και των δύο χωρών. Αν τα πράγματα κινδυνεύσουν να εκτροχιαστούν, θα παρεμβούν για να αποσοβήσουν μια ενδεχόμενη αναμέτρηση.

Η συμφωνία ειρήνης μεταξύ Αζερμπαϊτζάν και Αρμενίας, με τη μεσολάβηση Τραμπ, προκάλεσε έκπληξη στον κόσμο. Ποια είναι τα σημαντικότερα σημεία της και ποιες οι αβεβαιότητες για το μέλλον;

Η συμφωνία δίνει τέλος σε μια σύγκρουση που κράτησε τρεις δεκαετίες και είχε θύματα δεκάδες χιλιάδες ανθρώπους. Τώρα ο κύκλος της βίας κλείνει, πράγμα που με κάνει πολύ χαρούμενο. Πολλά ζητήματα πρέπει να διευθετηθούν, αλλά τα βασικά σημεία έχουν συμφωνηθεί. Για χρόνια καλούσαμε τον Ερντογάν να λειτουργήσει ως μεσολαβητής μεταξύ των δύο μικρών κρατών. Ο Ερντογάν ακολουθώντας μια εθνικιστική γραμμή, δεν ανέλαβε το ρόλο του μεσολαβητή. Τελικά το ρόλο αυτόν τον ανέλαβε ο Πρόεδρος Τραμπ, κάτι που αξίζει να του πιστωθεί. Στην όλη η διαπραγμάτευση η Τουρκία βρέθηκε στο περιθώριο. Στην τελευταία για την υπογραφή της συμφωνίας στην Ουάσιγκτον κανείς δεν αναφέρθηκε στην Τουρκία. Βεβαίως η Τουρκία θα επωφεληθεί οικονομικά από τη συμφωνία.

Η ειρήνευση μεταξύ Αρμενίας και Αζερμπαϊτζάν προχωράει, αλλά ο αφοπλισμός του PKK και οι διαπραγματεύσεις με τους Κούρδους φαίνεται να έχουν μπλοκάρει. Τι συμβαίνει;

Η διαδικασία συμφιλίωσης εξαρτάται από τις εξελίξεις στη Συρία. Η Συρία αποτελεί τον αποφασιστικό παράγοντα για το ζήτημα όπως και συνολικά για τις εξελίξεις στην περιοχή. Η Τουρκία επιδιώκει ένα συγκεκριμένο κράτος στη Συρία. Ωστόσο, οι μειονότητες όπως οι Κούρδοι, οι Αλεβίτες και ο Δρούζοι επιδιώκουν την αποκέντρωση. Ο Σύρος Πρόεδρος Άχμεντ αλ Σάρα που είναι πραγματιστής, είναι διατεθειμένος να αναγνωρίσει κάποια δικαιώματα στις μειονότητες της Συρίας. Αλλά η Τουρκία τον πιέζει να μην το κάνει. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι στο παρελθόν ο φόβος της Τουρκίας για την αυτονομία των εθνικών μειονοτήτων την οδήγησε τελικά στις σφαγές. Οι Κούρδοι θέλουν λοιπόν δικαιώματα αλλά ο Ερντογάν πιέζει τον αλ Σάρα να μην τους τα αναγνωρίσει.

Καταλαβαίνω ότι δεν είστε αισιόδοξοι για τη διαδικασία ειρήνευσης με τους Κούρδους...

Παραμένω αισιόδοξος, Κοιτάξτε. Ζούμε μια πολύ σκοτεινή εποχή σε ολόκληρη τη περιοχή. Ο Οτσαλάν πήρε το μάθημα του Ναγκόρνο Καραμπάχ. Εκεί οι Αρμένιοι σήκωσαν πολύ ψηλά τον πήχη και οδηγήθηκαν στην καταστροφή. Ο Οτσαλάν κατέβασε τον πήχη για τους Κούρδους για να αποφύγει μια ανάλογη καταστροφή. Ζήτησε δημοκρατία. Αλλά η Συρία θα κρίνει το Κουρδικό όπως ακριβώς θα αποτελέσει τον καταλύτη των εξελίξεων στην Τουρκία, το Ιράκ και το Λίβανο. Μετά από τόσα χρόνια εμφυλίου ο λαός της Συρίας δικαιούται να κερδίσει τα δικαιώματά του. Αν ο αλ Σάρα δεν τα δώσει θα οδηγηθούμε ξανά στις σφαγές και τα καταρρεύσει η διαδικασία ειρήνευσης με το PKK στην Τουρκία.

Ο Ερντογάν φαίνεται να έχει μια ιδιαίτερη «χημεία» με τον Τραμπ. Ταυτόχρονα η θέση της Τουρκίας ισχυροποιείται μετά τις εξελίξεις στη Συρία. Στην Ελλάδα ενισχύεται η αίσθηση ότι ο Ερντογάν δεν έχει διάθεση να διαπραγματευτεί πραγματικά. Θεωρείτε ότι ο δρόμος προς τη Χάγη και την οριστική διευθέτηση των ελληνοτουρκικών παραμένει ανοιχτός;

Στα ελληνοτουρκικά ισχύει το «no news, good news». Τον τελευταίο καιρό δεν έχουμε ειδήσεις από το Αιγαίο και αυτό είναι θετικό. Συνήθως οι κρίσεις γίνονται εν όψει εκλογών και τώρα καμία από τις δύο χώρες δεν βρίσκεται σε προεκλογική περίοδο. Γενικά στα ελληνοτουρκικά άλλοτε έχουμε «χειμώνα» και άλλοτε «άνοιξη». Τώρα έχουμε «άνοιξη». Η διαδικασία επίλυσης των ελληνοτουρκικών συνδέεται με τη διαδικασία ένταξης της Τουρκίας στην ΕΕ. Αυτή τη στιγμή δεν υπάρχει ευρωπαϊκή προοπτική για την Τουρκία. Άλλωστε η Τουρκία δεν είναι πια δημοκρατία. Είναι πεποιοησή μου ότι η Αριστερά και στις δύο χώρες πρέπει να αναλάβει την ευθύνη για την προώθηση του ελληνοτουρκικού διαλόγου και την παγίωση της ειρήνης στο Αιγαίο.

Επικαιρότητα

Ο Καθολικός Καρεκίν Β΄ καλεί σε ενότητα και υπεράσπιση της κληρονομιάς του Αρτσάχ

Ο Καθολικός Πατριάρχης Απάντων των Αρμενίων Καρεκίν Β΄, με αφορμή την επέτειο της ανακήρυξης της ανεξαρτησίας της Δημοκρατίας του Αρτσάχ, τόνισε ότι η ημέρα αυτή αποτελεί κάλεσμα ενάντια στην αδιαφορία και την ηττοπάθεια. Κάλεσε σε εντατικοποίηση των προσπαθειών — με τη στήριξη της διεθνούς κοινότητας — για την προάσπιση των δικαιωμάτων των εκτοπισμένων Αρμενίων του Αρτσάχ, τη διαφύλαξη της αρμενικής πολιτιστικής και πνευματικής κληρονομιάς από την καταστροφή, και την επιστροφή των αιχμαλώτων.

«Σήμερα, 2 Σεπτεμβρίου, τιμούμε την ημέρα ανακήρυξης της ανεξαρτησίας της Δημοκρατίας του Αρτσάχ. Τη θυμόμαστε με ελπίδα για θεραπεία από τις πληγές μας και πίστη στη χάρη του Θεού. Τα χρόνια πριν από την 30ή επέτειο της ανεξαρτησίας, από το 2020 έως το 2023, σηματοδεύθηκαν από τραγωδίες. Ο πόλεμος και οι γενοκτονικές ενέργειες του Αζερμπαϊτζάν οδήγησαν στην κατοχή και πλήρη εκκένωση της αρμενικής γης του Αρτσάχ. Χιλιάδες Αρμένιοι έχασαν τη ζωή τους, ιεροί τόποι βεβηλώθηκαν και καταστράφηκαν, και έως σήμερα, πολιτικοί και στρατιωτικοί ηγέτες του Αρτσάχ παραμένουν αιχμάλωτοι στο Μπακού. Αυτή την ιερή ημέρα, υποκλινόμαστε με σεβασμό στη μνήμη των ηρώων που έδωσαν τη ζωή τους για την ελευθερία και την ασφάλεια του Αρτσάχ. Προσευχόμαστε για την άμεση επιστροφή των αιχμαλώτων και των αγνοουμένων μας, καθώς και για την ειρήνη στην πατρίδα μας και ανάμεσα στον λαό μας. Εκφράζουμε την εκτίμησή μας προς τα κράτη και τους διεθνείς οργανισμούς που εργάζονται για να αντιμετωπίσουν τις συνέπειες του τραγικού πολέμου και

να διασφαλίσουν μια σταθερή και δίκαιη ειρήνη στην περιοχή — απαλλαγμένη από απειλές και πιέσεις. Η σημερινή επέτειος είναι υπενθύμιση της προσηύχωσης του λαού μας στην ειρήνη. Είναι όμως και ευκαιρία να αποτινάξουμε την ηττοπάθεια και να αντιμετωπίσουμε τις προκλήσεις με αξιοπρέπεια και σθένος. Καλούμε όλους να εντείνουν τις προσπάθειες τους — με τη συνδρομή της διεθνούς κοινότητας — για την προστασία των δικαιωμάτων των εκτοπισμένων Αρμενίων, τη διατήρηση της αιώνιας πολιτιστικής και πνευματικής μας κληρονομιάς, και την επιστροφή των αιχμαλώτων μας στη γη τους. Ας ενωθούμε για να ενισχύσουμε την κρατική μας υπόσταση, να διαφυλάξουμε την εδαφική μας ακεραιότητα, να διατηρήσουμε την αρμενική μας ταυτότητα και τις εθνικές μας αξίες, και να κρατήσουμε ζωντανή την ελπίδα για ένα μέλλον ευλογημένο με ζωή. Προσευχόμαστε ώστε ο Θεός, με το έλεός Του, να αποκαταστήσει τη δικαιοσύνη και να χαρίσει στον λαό μας ειρήνη και ευημερία. Ο Θεός ας προστατεύει την πατρίδα και τον λαό μας — στην Αρμενία και στη διασπορά. Αμήν.»

Η Ευρωπαϊκή Ένωση συνεχίζει την αποστολή παρατηρητών στην Αρμενία

Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα συνεχίσει την αποστολή των συνοριακών παρατηρητών της στην Αρμενία, χωρίς να προβλέπονται προς το παρόν αλλαγές. Αυτό δήλωσε στον ραδιοφωνικό σταθμό «Azatutyun» ο πρέσβης της ΕΕ στην Αρμενία, Βασίλης Μαραγκός, απαντώντας σε ερώτηση σχετικά με τις εξελίξεις που ακολούθησαν την υπογραφή της προκαταρκτικής συμφωνίας στην Ουάσιγκτον. «Όπως γνωρίζω, ο λαός και οι αρχές της Αρμενίας χαιρετίζουν την παρουσία της αποστολής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη χώρα. Η αποστολή συνεχίζει να επιτελεί το έργο της. Αν προκύψει ανάγκη για οποιαδήποτε αλλαγή, αυτή θα συζητηθεί τόσο με τα κράτη-μέλη της ΕΕ όσο και με τις αρμενικές αρχές. Προς το παρόν, θέλω να διαβεβαιώσω την αρμενική κοινωνία ότι η αποστολή θα συνεχίσει το έργο της βάσει της εντολής της», δήλωσε ο πρέσβης. Σε ερώτηση για το αν υπήρξαν σχετικές συζητήσεις στην Ουάσιγκτον, ο κ. Μαραγκός απάντησε: «Η αποστολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Αρμενία βρίσκεται στη χώρα κατόπιν αιτήματος των αρμενικών αρχών και θα παραμείνει όσο υπάρχει ανάγκη. Πρόκειται για ένα εργαλείο ειρήνης και σταθερότητας, το οποίο υποστηρίζουμε πλήρως». Υπενθυμίζεται ότι στην προκαταρκτική συμφωνία ειρήνης, που υπεγράφη στις 8 Αυγούστου μεταξύ Γερεβάν και Μπακού, τα δύο μέρη δεσμεύτηκαν να μην υπάρχουν δυνάμεις τρίτων χωρών κατά μήκος των κοινών τους συνόρων. Οι παρατηρητές της ΕΕ ξεκίνησαν τη δράση τους στην Αρμενία στις 20 Φεβρουαρίου 2023 και θα παραμείνουν στις παραμεθόριες περιοχές της χώρας για ακόμη δύο χρόνια.

Κατεδάφιση του Υπουργείου Εξωτερικών του Αρτσάχ

Στις 2 Σεπτεμβρίου, οι αρχές του Αζερμπαϊτζάν ξεκίνησαν την κατεδάφιση του κτηρίου του Υπουργείου Εξωτερικών της πρώην Δημοκρατίας του Αρτσάχ, στην πρωτεύουσα Στεπανακέρτ. Η ημερομηνία θεωρείται ιδιαίτερα συμβολική, καθώς συμπίπτει με την επέτειο της ανακήρυξης ανεξαρτησίας του Αρτσάχ. Σύμφωνα με τα αzerικά μέσα ενημέρωσης, η επιλογή της συγκεκριμένης ημέρας δεν ήταν τυχαία. «Η ημερομηνία της κατεδάφισης είναι συμβολική για το Αζερμπαϊτζάν, καθώς είναι η επέτειος της ανακήρυξης του αποσχιστικού μορφώματος», ανέφερε η ιστοσελίδα Media.az.

Συνέντευξη

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΑΡΑΓΚΟΣ πρέσβης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Αρμενία

Στις 4 Ιουνίου, με την διοργάνωση της Αρμενικής Εθνικής Επιτροπής και του περιοδικού «Αρμενικά», ο πρέσβης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Αρμενία κ. Βασίλης Μαραγκός μίλησε στο ελληνοαρμενικό κοινό και παρουσίασε τις σχέσεις μεταξύ Ε.Ε. και Αρμενίας, καθώς και το εύρος της συνεργασίας μεταξύ τους. Με την ευκαιρία της παρουσίας του στην Ελλάδα, ο πρέσβης δέχτηκε να απαντήσει στα ερωτήματα μας, σε μια εκτενή και αναλυτική συνέντευξη για τους αναγνώστες της εφημερίδας μας.

Ο Βασίλης Μαραγκός ανέλαβε τα καθήκοντά του ως πρέσβης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Αρμενία την 1η Σεπτεμβρίου 2023.

Εργάζεται στους ευρωπαϊκούς θεσμούς από το 1990. Υπήρξε σύμβουλος στις Αντιπροσωπείες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στη Βουλγαρία και στη Βόρεια Μακεδονία και κατέλαβε διάφορες θέσεις στις υπηρεσίες της Επιτροπής στις Βρυξέλλες. Πριν να αναλάβει τη θέση του στο Ερεβάν, ήταν προϊστάμενος μονάδας, υπεύθυνος για το Κοσσυφοπέδιο και τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη (2021-2023).

Ο Βασίλης Μαραγκός σπούδασε νομικά και πολιτικές επιστήμες στην Αθήνα και στις Βρυξέλλες, και είναι Διδάκτωρ Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Αθηνών. Έχει πραγματοποιήσει έρευνα και έχει παρουσιάσει δημοσιεύσεις σε θέματα που σχετίζονται με τη Νοτιοανατολική Ευρώπη και τη διαμόρφωση εθνικών ταυτοτήτων στην περιοχή. Η διδακτορική διατριβή του δημοσιεύτηκε από το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών («*Παίσιος Χιλανδαρινός και Σωφρόνιος Βράτσης. Από την ορθόδοξη ιδεολογία στη διάπλαση της βουλγαρικής ταυτότητας*», Αθήνα 2009).

Στον Κερόπ Εκίζιάν

Ποιοι είναι οι κύριοι τομείς ευθύνης της Αντιπροσωπείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Αρμενία και πώς ορίζονται;

Ο ρόλος των Αντιπροσωπειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με το άρθρο 221 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι η εκπροσώπηση της Ένωσης σε τρίτες χώρες και διεθνείς οργανισμούς. Ο ρόλος της Αντιπροσωπείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Αρμενία είναι επομένως να εκπροσωπεί την Ένωση και να αποτελεί τον βασικό συνομιλητή από την πλευρά της Ένωσης έναντι των αρχών και άλλων ενδιαφερόμενων εταίρων μέσα στη χώρα. Εκπροσωπούμε λοιπόν την Ευρωπαϊκή Ένωση, προωθούμε τα συμφέροντά της και βοηθάμε στην ανάπτυξη της ισχυρής υφιστάμενης εταιρικής σχέσης μεταξύ της ΕΕ και της Αρμενίας.

Επιτρέψτε μου να τονίσω ότι η Αντιπροσωπεία εργάζεται για την προώθηση των σχέσεων μεταξύ της Ένωσης και της Αρμενίας με βάση κοινά συμφέροντα και κοινές αξίες. Μέσω των προγραμμάτων και των δράσεων συνεργασίας μας, υποστηρίζουμε τις δημοκρατικές, θεσμικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις στην Αρμενία και εργαζόμαστε επίσης για τη βελτίωση της ζωής του λαού της Αρμενίας. Ως εκ τούτου, δίνουμε υψηλή προτεραιότητα σε έργα που, πρώτον, στοχεύουν στην επίτευξη βιώσιμων στόχων που αφορούν το νομικό και θεσμικό πλαίσιο, το ανθρώπινο κεφάλαιο, την οικονομία, την κοινωνία και τις υποδομές της χώρας και, δεύτερον, έχουν θετικό και διαρκή αντίκτυπο στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων. Οι σχέσεις μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης διέπονται επί του παρόντος από τη Συνολική και Ενισχυμένη Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης (CEPA), η οποία υπογράφηκε τον Νοέμβριο του 2017 και έχει τεθεί σε πλήρη ισχύ από τον Μάρτιο του 2021. Πρόκειται για μια συμφωνία ειδικά προσαρμοσμένη στις σχέσεις μεταξύ της Ένωσης και της Αρμενίας, που λαμβάνει υπόψη τους στενούς δεσμούς ανάμεσα στα μέρη και σέβεται τις ιδιαίτερες φιλοδοξίες και ανάγκες της χώρας αντικατοπτρίζοντας κοινές αξίες, αμοιβαία δέσμευση για μια διεθνή τάξη βασισμένη σε κανόνες αλλά και για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, του κράτους δικαίου και των δημοκρατικών θεσμών. Οι διατάξεις της συμφωνίας αυτής αναφέρονται σε σημαντικούς τομείς ρύθμισης κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών σχέσεων, οι οποίες, εκτός από τους δημοκρατικούς θεσμούς, το κράτος δικαίου και τη δικαιοσύνη, καλύπτουν επίσης την ενέργεια, τις μεταφορές, το περιβάλλον και το εμπόριο.

Εξάλλου η συνολική και ενισχυμένη συμφωνία περιγράφεται συχνά ως ένα «*Σχέδιο Μεταρρυθμίσεων*» για την Αρμενία.

Από τον Οκτώβριο του 2023 έχουμε δει μια νέα δυναμική και σημαντική πρόοδο στην εμβάθυνση των σχέσεων της Αρμενίας με την Ένωση. Πέρυσι, η Ευρωπαϊκή Ένωση ανακοίνωσε ένα Σχέδιο Ανθεκτικότητας και Ανάπτυξης (*Resilience and Growth Plan*), το οποίο στοχεύει στην ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής ανθεκτικότητας της Αρμενίας και στο να φέρει πιο κοντά τη χώρα προς την Ευρώπη. Έχουμε επίσης διαπραγματευτεί μια Νέα Ημερήσια Διάταξη Εταιρικής Σχέσης, η οποία πρόκειται να εγκριθεί σύντομα. Αυτό θα βοηθήσει στην περαιτέρω ενίσχυση των σχέσεών μας σε όλες τους τις διαστάσεις.

Ποια είναι τα κύρια προγράμματα ή πρωτοβουλίες που εφαρμόζει επί του παρόντος η ΕΕ στην Αρμενία;

Εργαζόμαστε καθημερινά σε πολλά διαφορετικά επίπεδα για να προωθήσουμε τη συνεργασία μας προς όφελος του αρμενικού και των ευρωπαϊκών λαών, φέρνοντάς μας πιο κοντά.

Έχουμε ένα εκτεταμένο πρόγραμμα συνεργασίας, το οποίο καλύπτει διάφορους τομείς και δραστηριότητες. Υποστηρίζουμε τους δημοκρατικούς θεσμούς, τις οικονομικές και κοινωνικές μεταρρυθμίσεις, υποστηρίζουμε τις επενδύσεις σε υποδομές και στον ιδιωτικό τομέα, βοηθάμε στην ανάπτυξη της οικονομίας και των περιφερειών της Αρμενίας και υποστηρίζουμε επίσης την κοινωνία των πολιτών και πολυάριθμες πρωτοβουλίες σχετικά με τις διαπροσωπικές επαφές, τον πολιτισμό και τα μέσα ενημέρωσης.

Το συνολικό μας χαρτοφυλάκιο έργων που βρίσκονται αυτή τη στιγμή σε εξέλιξη ανέρχεται σε περισσότερα από 300 εκατομμύρια ευρώ σε δωρεάν χορηγήσεις (*grants*), οι οποίες χρησιμοποιούνται για την υλοποίηση διαφόρων έργων στους παραπάνω τομείς. Επιπλέον, έχουμε κινητοποιήσει περίπου 350 εκατομμύρια ευρώ από συνδυαστικά δάνεια και χορηγήσεις για την υλοποίηση του Ευρωπαϊκού Επενδυτικού Σχεδίου - το οποίο ανακοινώθηκε το 2021 και πλέον μέσα στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής πρωτοβουλίας για το *Global Gateway* αναμένεται να κινητοποιήσει πλέον των 2,5 δισεκατομμυρίων ευρώ σε έργα στους τομείς της εκπαίδευσης, των μεταφορών, της ενέργειας και της πράσινης μετάβασης και της ανάπτυξης του ιδιωτικού τομέα. Προκειμένου να σας δώσω μερικά παραδείγματα για το είδος των έργων που υλοποιούμε:

Υποστηρίζουμε τις δημοκρατικές, θεσμικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις στην Αρμενία και εργαζόμαστε για τη βελτίωση της ζωής του λαού της Αρμενίας

Όσον αφορά τις μεταρρυθμίσεις, θα ήθελα να αναφέρω την υποστήριξή μας στη μεταρρύθμιση της δικαιοσύνης, τη δημιουργία ενός νέου θεσμικού και νομικού πλαισίου για την καταπολέμηση της διαφθοράς, τη δημιουργία ενός Κέντρου Διαιτησίας για εναλλακτική επίλυση διαφορών, τη βελτίωση των ελέγχων ακεραιότητας για τους δικαστές, την ανάπτυξη ενοποιημένων κοινωνικών υπηρεσιών και το διευρυμένο δίκτυο κοινωνικών λειτουργιών, την υποστήριξη για τη σύσταση του Υπουργείου Εσωτερικών (το οποίο δεν υπήρχε πριν στην Αρμενία), την υποστήριξη για τη μεταρρύθμιση της αστυνομίας και τη δημιουργία της νέας υπηρεσίας αστυνόμευσης και περιπολιών (*patrol police*, στα αρμενικά: *Պարիկալյի ծառայություն*), τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις και ούτω καθεξής. Όσον αφορά τις επενδύσεις, υποστηρίζουμε τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, τη διασυνδεσιμότητα στις μεταφορές και στην ενέργεια, τη διαχείριση αποβλήτων και την ενεργειακή απόδοση. Ως παραδείγματα γι'αυτού του είδους τις επενδύσεις επιτρέψτε μου να αναφέρω τον στόλο των 87 πράσινων λεωφορείων που χρηματοδοτήσαμε στο Ερεβάν καθώς και την ενεργειακή ανάβαθμιση σχεδόν εκατό δημοσίων κτιρίων (*νηπιαγωγείων και πολυκλινικών*) στην αρμενική πρωτεύουσα, στο πλαίσιο της εμβληματικής μας πρωτοβουλίας «*Πράσινο Ερεβάν*», την υποστήριξή μας

σε μια σειρά από έργα ιδρυμάτων όπως το TUMO και «*Τα Παιδιά της Αρμενίας*» (*Children of Armenia Foundation*), αλλά κυρίως την Πρωτοβουλία «*Team Europe*» για την ανθεκτικότητα της επαρχίας Σιούνικ, η οποία έχει κινητοποιήσει περισσότερα από 150 εκατομμύρια ευρώ, καθώς και την υποστήριξή μας στον ιδιωτικό τομέα. Στο πλαίσιο αυτής της πρωτοβουλίας για τον ιδιωτικό τομέα υπογράψαμε μόνο τον τελευταίο χρόνο σειρά δανείων με εμπορικές τράπεζες ύψους άνω των 200 εκατομμυρίων ευρώ, με στόχο να χρησιμοποιηθούν για την δανειοδότηση με ευνοϊκούς όρους ιδιωτικών επιχειρήσεων, ιδίως μικρομεσαίων, σε όλη τη χώρα.

Όσον αφορά τη συνεργασία μας με τη νεολαία, θα ήθελα να αναφέρω ότι πρόσφατα δημιουργήσαμε ένα Συμβουλευτικό Συμβούλιο Νέας Γενιάς στην Αντιπροσωπεία της ΕΕ, το οποίο συγκεντρώνει νέους από όλη την Αρμενία. Ο ρόλος των νέων είναι κρίσιμος στη διαμόρφωση πολιτικών και οι φωνές τους πρέπει να ακουστούν και να ληφθούν υπόψη.¹

Τον Ιούνιο, με μια ομάδα πρέσβων των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επισκεφτήκαμε την επαρχία Σιούνικ ώστε να εξετάσουμε από πρώτο χέρι την υλοποίηση των έργων της Πρωτοβουλίας μας για την ανθεκτικότητα της επαρχίας. Στην παραμεθόρια κοινότητα του χωριού Τεγ εγκαταστήσαμε έναν νέο ηλιακό φωτοβολταϊκό

Συνέντευξη

σταθμό 80kW/h, η λειτουργία του οποίου προωθεί τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας αλλά και τροφοδοτεί ένα σύγχρονο σύστημα άρδευσης.² Η Ευρωπαϊκή Ένωση υποστηρίζει επίσης την κοινωνικοοικονομική ένταξη των Αρμενίων του Καραμπάχ. Πολλές συγκεκριμένες πρωτοβουλίες σε αυτό το πλαίσιο, όπως ένα σημαντικό πρόγραμμα θερμοκοιτίδας επιχειρήσεων (*IRIS Business Incubator*), αντιμετωπίζουν ειδικά τις ανάγκες των προσφύγων και άλλων ευάλωτων ομάδων.³

Θα ήθελα επίσης να αναφέρω τη στήριξή μας για την εδραίωση της ειρήνης και της εξομάλυνσης των σχέσεων στην περιοχή του Νότιου Καυκάσου. Από τις αρχές του 2023 έχουμε αναπτύξει μια αποστολή παρατηρητών της ΕΕ στην Αρμενία (*EUMA*), η οποία πραγματοποιεί περιπολίες στις παραμεθόριες περιοχές και έχει συμβάλει στη στερέωση της ασφάλειας ανάμεσα στους πληθυσμούς που έχουν επηρεαστεί από τη σύγκρουση. Η EUMA (που έχει ήδη πραγματοποιήσει πάνω από 6.000 περιπολίες στη χώρα) αποτελεί απτή και καθημερινή απόδειξη, ορατή στους πολίτες και ιδίως τους κατοίκους των παραμεθόριων περιοχών, της δέσμευσης της Ένωσης για ειρήνη και εξομάλυνση, καθώς και της στήριξής μας στην εθνική κυριαρχία και την εδαφική ακεραιότητα της Αρμενίας. της. Οι γυναίκες και οι άνδρες που συμμετέχουν στην αποστολή αυτή αποδεικνύουν καθημερινά με την παρουσία και τον επαγγελματισμό τους την αφοσίωσή τους στη στήριξη των τοπικών κοινοτήτων.

Στις 30 Ιουνίου, η Ύπατη Εκπρόσωπος της Ένωσης για την Εξωτερική Πολιτική και την Πολιτική Ασφαλείας, Kaja Kallas, επισκέφθηκε την Αρμενία και, μαζί με τον Υπουργό Εξωτερικών της Αρμενίας, τον κ. Αραράτ Μιρζογιάν, υπέγραψε συμφωνία για τη συμμετοχή της Αρμενίας στις αποστολές διαχείρισης κρίσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ύπατη Εκπρόσωπος έκανε επίσης ανακοινώσεις για την πρόοδο που έχει επιτευχθεί στον διάλογο για την απελευθέρωση των θεωρήσεων, με την ολοκλήρωση από την πλευρά της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ενός Σχεδίου Δράσης για την Απελευθέρωση των Θεωρήσεων, το οποίο θα υποβληθεί στην αρμενική πλευρά αφού εγκριθεί από τα κράτη μέλη της Ένωσης. Η απελευθέρωση των θεωρήσεων αποτελεί βασική προτεραιότητα στην τρέχουσα συνεργασία μας, καθώς μόλις εκπληρωθούν οι προϋποθέσεις, οι Αρμένιοι πολίτες θα μπορούν να ταξιδεύουν χωρίς βίζα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ενισχύοντας έτσι περαιτέρω τους διμερείς δεσμούς.

Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης της Υπάτης Εκπροσώπου, ξεκινήσαμε επίσης διαβουλώσεις για την ασφάλεια και την άμυνα, ένα σημαντικό νέο πλαίσιο συνεργασίας (*η σημασία του οποίου για την Αρμενία είναι σαφώς δεδομένης της εστίασης των πολιτών σε ζητήματα ασφάλειας*), ενώ τo νίστηκε η συμμετοχή της Αρμενίας στην υλοποίηση της στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την περιοχή του Ευξείνου Πόντου, η οποία υιοθετήθηκε τον Μάιο του τρέχοντος έτους, ιδίως όσον αφορά θέματα διασυνδεσιμότητας.

Πώς προωθεί η ΕΕ τις μεταρρυθμίσεις στην Αρμενία, ιδίως στους τομείς του κράτους δικαίου, της διαφάνειας και της καταπολέμησης της διαφθοράς;

Οι δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις και οι μεταρρυθμίσεις στο θεσμικό και νομικό πλαίσιο του κράτους δικαίου αποτελούν ακρογωνιαίο λίθο της συνεργασίας μας. Προωθούμε τις σχετικές μεταρρυθμίσεις μέσω πολιτικού διαλόγου με την κυβέρνηση, καθώς και με την παροχή τεχνικής βοήθειας, την ανταλλαγή εμπειριών και εμπειρογνωμοσύνης, αλλά και μέσω της συνεργα-

σίας μας με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Η συμμετοχή των διαφόρων τμημάτων της κοινωνίας των πολιτών είναι ζωτικής σημασίας για την εύρυθμη λειτουργία των δημοκρατιών μας. Εκτός από τον διάλογο μας για τις μεταρρυθμίσεις και την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, διεξάγουμε επίσης με την κυβέρνηση ετήσιο διάλογο για τα ανθρώπινα δικαιώματα, καθώς και διάλογο στον τομέα της δικαιοσύνης για την παρακολούθηση των σχετικών μεταρρυθμίσεων.

Στο πλαίσιο της Συνολικής και Ενισχυμένης Συμφωνίας (*CEPA*) λειτουργεί υποεπιτροπή Δικαιοσύνης, Ελευθερίας και Ασφάλειας, η οποία αποτελεί ένα επιπλέον εργαλείο για ανταλλαγές και προώθηση μεταρρυθμίσεων. Ο διάλογός μας για την απελευθέρωση των θεωρήσεων είναι επίσης μια περαιτέρω μορφή που βοηθά στην προώθηση και εφαρμογή τέτοιων μεταρρυθμίσεων, προσφέροντας ένα επιπλέον κίνητρο στην Αρμενία να υλοποιήσει απαραίτητες μεταρρυθμίσεις σε αυτούς τους βασικούς τομείς. Επιτρέψτε μου να τονίσω ότι ένα σημαντικό μέρος του χαρτοφυλακίου βοήθειας της ΕΕ επικεντρώνεται στις μεταρρυθμίσεις για το κράτος δικαίου και την καταπολέμηση της διαφθοράς.

Αλλά θα ήθελα να είμαι σαφής: οι μεταρρυθμίσεις αυτές - για να είναι αποτελεσματικές και βιώσιμες - πρέπει να βασίζονται σε ισχυρή ανάληψη ευθύνης για την υλοποίησή τους από την πλευρά των θεσμών εκπροσώπων και του πολιτικού προσωπικού της χώρας και σε τελική ανάλυση από μέρους των πολιτών. Η Ευρωπαϊκή Ένωση υποστηρίζει με χρηματοδοτήσεις και τεχνογνωσία τις σχετικές διαδικασίες αλλά δεν μπορεί να αντικαταστήσει τον ρόλο της αρμενικής κυβέρνησης και της κοινωνίας σε αυτό το θέμα. Γι' αυτό ο ισχυρός πολιτικός διάλογος, η συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη και την κοινωνία των πολιτών και η στρατηγική επικοινωνία είναι καθοριστικής σημασίας.

Ποια είναι η θέση της ΕΕ σχετικά με τη σύγκρουση του Ναγκόρνο-Καραμπάχ και πώς υποστηρίζει την ειρηνική επίλυσή της;

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στήριζε πάντα την ειρηνική διευθέτηση της σύγκρουσης, όπως φαίνεται από τις επανειλημμένες διακηρύξεις της στη διάρκεια των περασμένων ετών και πιο πρακτικά μέσω της εντολής και των δραστηριοτήτων της Ειδικής Εντεταλμένης Εκπροσώπου της Ένωσης για τον Νότιο Καύκασο και την Κρίση στη Γεωργία κ. *Magdalena Grono* και των προκατόχων της. Μετά την ολοκλήρωση των διμερών διαπραγματεύσεων μεταξύ της Αρμενίας και του Αζερμπαϊτζάν σχετικά με το σχέδιο Συμφωνίας για την Ειρήνη και την Καθιέρωση Διακρατικών Σχέσεων, η Ένωση χαιρέτισε αυτήν τη θετική εξέλιξη και επαίνεσε και τις δύο πλευρές για το επίμονο έργο τους στη διάρκεια των προηγούμενων ετών. Η Ευρωπαϊκή Ένωση χαιρέτισε επίσης τη μονογραφία της Συμφωνίας στον Λευκό Οίκο στις 8 Αυγούστου και ενεθάρρυνε τα μέρη να προχωρήσουν στην υπογραφή και επικύρωση της Συμφωνίας. Είναι επομένως σημαντικό να διατηρηθεί αυτή η δυναμική και να διασφαλιστεί η ομαλή ολοκλήρωση αυτής της διαδικασίας.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση υποστηρίζει πλήρως τη διαδικασία εξομάλυνσης των σχέσεων μεταξύ Αρμενίας και Αζερμπαϊτζάν και είναι έτοιμη να παράσχει πρόσθετη στήριξη και τεχνογνωσία, αλλά και να συνδράμει στην υλοποίηση των σχετικών δεσμεύσεων κινητοποιώντας τα χρηματοδοτικά της εργαλεία, ώστε όλοι κάτοικοι της περιοχής να μπορούν να καρπωθούν τα οφέλη της ειρήνης. Ανέφερα ήδη τη στήριξη που παρέχουμε σε επενδύσεις που γίνονται στην Αρμενία.

Επιτρέψτε μου να τονίσω ότι η Ένωση έχει χαιρέτισει την πρωτοβουλία της αρμενικής κυβέρνησης για το Σταυροδρόμι της Ειρήνης (*Crossroads of Peace*).

Μετά τη μαζική έξοδο των Αρμενίων από το Ναγκόρνο-Καραμπάχ, πώς ανταποκρίθηκε η ΕΕ στις ανάγκες των προσφύγων; Υπάρχουν συγκεκριμένα προγράμματα υποστήριξης για τους εκτοπισμένους;

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει κινητοποιήσει σημαντική βοήθεια για την κάλυψη των άμεσων ανθρωπιστικών αναγκών, αλλά και των μέσων διαβίωσης και της επανένταξης. Έχουμε παράσχει στην κυβέρνηση ένα πρόγραμμα δημοσιονομικής στήριξης ύψους 40 εκατομμυρίων ευρώ για τις ανάγκες των προσφύγων - επομένως μέρος της χρηματικής στήριξης που παρέχει η κυβέρνηση στους πρόσφυγες έχει καλυφθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Υλοποιούμε επίσης μια σειρά έργων που στοχεύουν στην πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες, την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τις ευκαιρίες απασχόλησης τόσο για τους πρόσφυγες όσο και για τις κοινότητες υποδοχής.

Αυτή η στήριξη θα παραμείνει για την Ευρωπαϊκή Ένωση και κατά την περίοδο 2025-2027 στο πλαίσιο του Σχεδίου Ανθεκτικότητας και Ανάπτυξης. Θα επικεντρωθούμε στην απασχόληση και τις κοινωνικές υπηρεσίες, αλλά και στη βελτίωση της πρόσβασης στην εκπαίδευση. Εξετάζονται επίσης λύσεις παροχής προσιτής στέγασης σε συνεργασία με αναπτυξιακές τράπεζες. Από τον Σεπτέμβριο του 2023 η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει κινητοποιήσει σχεδόν 80 εκατομμύρια ευρώ για τη στήριξη των προσφύγων από το Ναγκόρνο Καραμπάχ. Το ποσό αυτό περιλαμβάνει ανθρωπιστική

Από τον Σεπτέμβριο του 2023 η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει κινητοποιήσει σχεδόν 80 εκατομμύρια ευρώ για τη στήριξη των προσφύγων από το Ναγκόρνο Καραμπάχ

βοήθεια 21 εκατομμυρίων ευρώ, η οποία κάλυψε βασικές ανάγκες σε τρόφιμα, στέγη και ψυχολογική στήριξη. Συμπληρωματικά χορηγήθηκαν 40 εκατομμύρια ευρώ σε δημοσιονομική στήριξη προς την κυβέρνηση, η οποία τα χρησιμοποίησε για μέρος των μηνιαίων χρηματικών χορηγήσεων προς τους πρόσφυγες καθώς και για να καλυφθούν οι ανάγκες τους στους τομείς της υγείας, της παιδείας, απασχόλησης και στέγης.

Περισσότερα από 9 εκατομμύρια ευρώ κατευθύνθηκαν σε προγράμματα της κοινωνίας των πολιτών με σκοπό τις προσπάθειες κοινωνικής και οικονομικής ένταξης των προσφύγων. Ένα ποσό 8 εκατομμυρίων ευρώ θα χρησιμοποιηθεί από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (*EBRD*) για χρηματοδότηση οικονομικής στήριξης μέσω των εμπορικών τραπεζών σε επιχειρηματικές πρωτοβουλίες των προσφύγων, ιδίως για μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Πώς βλέπετε την ευρωπαϊκή προοπτική της Αρμενίας; Ποια είναι τα κριτήρια για περαιτέρω προσέγγιση με την ΕΕ;

Όπως τόνισε κατά την επίσκεψή της στην Αρμενία στα τέλη Ιουνίου η Ύπατη Εκπρόσωπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης *Kaja Kallas*, η Ευρωπαϊκή Ένωση και η Αρμενία

δεν ήταν ποτέ τόσο κοντά η μια στην άλλη όσο είμαστε τώρα.

Ο νόμος τον οποίο υιοθέτησε την άνοιξη φέτος το αρμενικό Κοινοβούλιο για την έναρξη της διαδικασίας ένταξης στην Ένωση δείχνει ισχυρή έλξη προς την Ένωση. Η έλξη αυτή είναι φυσιολογική, καθώς η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ένα εγχείρημα που αποβλέπει στην ειρήνη και την ευημερία των λαών, καθώς και στη στερέωση της δημοκρατίας. Αυτές είναι αξίες που ασπάζεται και ο αρμενικός λαός.

Η Ένωση έχει χαιρέτισει την ετοιμότητα της Αρμενίας να εμβαθύνει περαιτέρω την εταιρική μας σχέση.

Ο Πρωθυπουργός της Αρμενίας Νικόλ Πασινιάν επισκέφθηκε τις Βρυξέλλες στις 14 Ιουλίου, όπου είχε συνάντηση με τον Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Antonio Costa και την Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής *Ursula von der Leyen*. Η συνάντηση που είχαν επιβεβαίωσε τη στενή και γόνιμη σχέση μεταξύ της Ένωσης και της Αρμενίας. Οι ηγέτες εξέφρασαν επίσης ικανοποίηση για την πρόοδο που έχει επιτευχθεί στα πλαίσια του διαλόγου για την απελευθέρωση της θεωρήσεων και τον νόμο για την έναρξη διαδικασίας ένταξης.⁴

Το πλαίσιο που παρέχει η υφιστάμενη Συνολική και Ενισχυμένη Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης, και η νέα Ημερήσια Διάταξη, καθώς και η διαδικασία απελευθέρωσης του καθεστώτος θεωρήσεων και το Σχέδιο Ανθεκτικότητας και Ανάπτυξης προσφέρουν χώρο για περαιτέρω πρόοδο, σταδιακή προσέγγιση με το κοινοτικό κεκτημένο και συμμετοχή σε εκτεταμένη οικονομική συνεργασία καθώς και ενίσχυση των θεσμών.

Τα κριτήρια είναι σαφή και μόλις εκπληρωθούν θα αποφέρουν περαιτέρω οφέλη.

Για παράδειγμα, μόλις εκπληρωθούν οι προϋποθέσεις του Σχεδίου Δράσης για την Απελευθέρωση του Καθεστώτος Θεωρήσεων, αυτό θα οδηγήσει σε ταξίδια χωρίς θεωρήσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στον χώρο Σένγκεν για τους Αρμένιους πολίτες για σύντομα ταξίδια έως και 90 ημερών για κάθε περίοδο έξι μηνών. Επίσης, όταν ικανοποιούνται τα κριτήρια, για παράδειγμα, για την εξαγωγή προϊόντων διατροφής στην ΕΕ (όπως έγινε πρόσφατα με τα είδη αλιείας), οι εξαγωγείς και οι παραγωγοί της χώρας μπορούν να επωφεληθούν από την πρόσβαση στην εσωτερική αγορά της Ένωσης.

1. **Βλ. ανακοινώσεις και πληροφορίες στα κοινωνικά δίκτυα:** - [July 22, June 12, March 20, March 10](#)
2. **Βλ. σχετικά με το έργο στο παρακάτω άρθρο (article), καθώς και σε ανακοινώσεις στα κοινωνικά δίκτυα:** [July 8](#) , [June 19](#)
3. **Βλ. πρόσφατες ανακοινώσεις στα κοινωνικά δίκτυα:** [August 4, May 23, May 16, January 14](#)
4. **Βλ. στον παρακάτω σύνδεσμο την ανακοίνωση τύπου:** <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/07/14/joint-press-release-eu-and-armenia-reaffirm-and-advance-their-partnership-during-a-leaders-meeting/>

Ο «Δρόμος Τραμπ» στον Καύκασο προκαλεί νέες γεωπολιτικές αναταράξεις με Μόσχα, Τεχεράνη

Σπύρος Σιδέρης
<https://www.libre.gr/>

Η υπογραφή της συμφωνίας μεταξύ Αρμενίας και Αζερμπαϊτζάν στις 8 Αυγούστου δεν ήταν απλώς μια ακόμη απόπειρα για τερματισμό δεκαετιών εδαφικών εχθροπραξιών. Αντιθέτως, αποτέλεσε ένα σημείο καμπής που απειλεί να ανατρέψει όλο το γεωπολιτικό σκηνικό στον Νότιο Καύκασο. Ο περίφημος Μέσος Διάδρομος που κάποτε λεγόταν «Μέσος Ζανγκεζούρ» μεταμορφώθηκε σε «Trump International Peace and Prosperity Path (TRIPP)» ή αλλιώς «Δρόμος Τραμπ για την ειρήνη και την ευημερία». Το νέο αυτό branding δεν αφορά μόνο την αλλαγή ονόματος. Συνοδεύεται από ένα 99ετές συμβόλαιο που εκχωρεί τη διαχείριση του διαδρόμου σε αμερικανικές εταιρείες, με την πλήρη συγκατάθεση της κυβέρνησης του Γερεβάν.

Η Ουάσινγκτον εμφανίζεται πλέον όχι ως διαμεσολαβητής αλλά ως παίκτης άμεσης ισχύος σε μια περιοχή που παραδοσιακά βρισκόταν υπό τη σφαίρα επιρροής της Μόσχας και με άμεση εγγύτητα στα ευαίσθητα σύνορα του Ιράν

Ο διάδρομος που έγινε «Δρόμος Τραμπ»

Για χρόνια, ο λεγόμενος Διάδρομος Ζανγκεζούρ ήταν το μήλον της έριδος μετά τον πόλεμο του Ναγκόρνο Καραμπάχ το 2020. Πρόκειται για μια λωρίδα περίπου 43 χιλιομέτρων που διασχίζει την επαρχία Σιούνικ της Αρμενίας και συνδέει το Αζερμπαϊτζάν με τον θύλακα του Ναχitseβάν, κι από εκεί με την Τουρκία.

Για το Μπακού και την Άγκυρα, το πέρασμα αυτό συνιστά στρατηγικό άξονα που ενοποιεί τον λεγόμενο «τουρκικό κόσμο» από την Ανατολία ως την Κεντρική Ασία. Για την Αρμενία, αντίθετα, ήταν ένας διαρκής εφιάλτης: φόβος ότι θα μετατρέπεται σε διάδρομο «εκτός κυριαρχίας» που θα αφαιρούσε από τη Ερεβάν τον έλεγχο της ίδιας της επικράτειάς της.

Με τη νέα συμφωνία, το έργο μετονομάζεται σε «Δρόμος Τραμπ», με τις ΗΠΑ να αποκτούν δικαιώματα λειτουργίας για σχεδόν έναν αιώνα. Το γεγονός αυτό μετατρέπει μια κατά βάση περιφερειακή διένεξη σε ζήτημα παγκόσμιας ισορροπίας ισχύος.

Μεταξύ γεωγραφίας και πολιτικής

Η χάραξη του δρόμου κατά μήκος των νότιων συνόρων της Αρμενίας με το Ιράν έχει έντονη γεωπολιτική διάσταση. Από τη μια, δίνει στο Αζερμπαϊτζάν απευθείας πρόσβαση στον Ναχitseβάν. Από την άλλη, τοποθετεί τις Ηνωμένες Πολιτείες σε κομβικό σημείο που συνορεύει άμεσα

με την Τεχεράνη. Για την Τουρκία, το έργο σημαίνει μια νέα εποχή διασυνδεσιμότητας. Ο Τούρκος Υπουργός Μεταφορών και Υποδομών, Αμπντούλκαντίν Ουράλντογλου, δήλωσε στις 22 Αυγούστου ότι «ξεκινά μια νέα εποχή ειρήνης και ευημερίας στον Νότιο Καύκασο», με την κατασκευή σιδηροδρομικής γραμμής που θα ενώνει το Καρς, το Ιντίν και τον Ναχitseβάν.

Σύμφωνα με τον Τούρκο ακαδημαϊκό Τζενκίζ Τομάρ, το άνοιγμα του διαδρόμου θα ενισχύσει την οικονομική ολοκλήρωση μεταξύ των χωρών-μελών του Οργανισμού Τουρκικών Κρατών, αυξάνοντας τον όγκο συνεργασίας σε εμπόριο και επενδύσεις.

Το αμερικανικό χαρτί

Η είσοδος των ΗΠΑ στο έργο αλλάζει ριζικά το παιχνίδι. Για τον Λευκό Οίκο, ο «Δρόμος Τραμπ» δεν είναι μόνο μια εμπορική οδός. Είναι ένα εργαλείο αναδιάταξης ισορροπιών:

- **περιορίζει την εξάρτηση της Αρμενίας από τη Ρωσία,**
- **τοποθετεί την Ουάσινγκτον δίπλα στα ιρανικά σύνορα,**
- **ενισχύει τον άξονα Τουρκίας-Αζερμπαϊτζάν,**
- **και ανοίγει νέες αγορές για αμερικανικές εταιρείες.**

Σύμφωνα με τον διεθνή οργανισμό *International Iranian Studies Institute*, οι ΗΠΑ θα ελέγχουν λειτουργικά το πέρασμα για 99 χρόνια, προσφέροντας «μοχλούς επιρροής» όχι μόνο οικονομικούς αλλά και στρατιωτικούς/κατασκοπευτικούς.

Το έργο, με εκτιμώμενο κόστος 3-5 δισ. δολάρια, αναμένεται να αποφέρει ως και 30 δισ. δολάρια ετησίως από δραστηριότητες *logistics*, σύμφωνα με το *think tank* «*Caspian Policy Center*». Αυτό το οικονομικό δέλεαρ καθιστά τον διάδρομο έναν από τους πιο σημαντικούς άξονες του παγκόσμιου εμπορίου για τις επόμενες δεκαετίες.

Η ρωσική αμηχανία

Η Μόσχα παρακολουθεί με καχυποψία. Ως παραδοσιακός «εγγυητής ασφάλειας» στον Νότιο Καύκασο, βλέπει ότι η εμπλοκή των ΗΠΑ αποδυναμώνει τον ρόλο της. Ο Ρώσος αναλυτής Ανατόλι Ματβισούκ εκτιμά ότι σε βάθος χρόνου το σχέδιο συνιστά «άμεση απειλή για την εθνική ασφάλεια της Ρωσίας».

Η Ρωσία διατηρεί στρατιωτικές βάσεις στην Αρμενία και ειρηνευτικές δυνάμεις στο Ναγκόρνο Καραμπάχ. Ωστόσο, ο πόλεμος στην Ουκρανία έχει περιορίσει την ικανότητά της να ασκεί επιρροή στον Καύκασο.

Το αποτέλεσμα είναι μια πολιτική «προσεκτικού ελέγχου», όπου η Μόσχα δεν συγκρούεται ανοιχτά με την Ουάσινγκτον, αλλά προσπαθεί να διατηρήσει τον στρατιωτικό της βραχίονα στην περιοχή.

Η ιρανική ανησυχία

Για την Τεχεράνη, το ζήτημα είναι ακόμη πιο υπαρκτικό. Τα σύνορα με την Αρμενία, έστω και μικρά, αποτελούν τη βασική διόδο του Ιράν προς την Ευρώπη.

Ο «Δρόμος Τραμπ», που ακουμπά σε αυτά τα σύνορα, απειλεί να περιορίσει τη γεωοικονομική του σημασία και να αποκλείσει την Τεχεράνη από δίκτυα εμπορίου και ενέργειας.

Ο Ιρανός αναλυτής Σοάμπ Μπαχμάν υπογράμμισε ότι «με την αμερικανική παρέμβαση, ο διάδρομος Ζανγκεζούρ μετατρέπεται σε γεωπολιτικό στραγγαλισμό για το Ιράν».

Η ιρανική κυβέρνηση εξέδωσε δήλωση καλωσορίζοντας μεν την ειρηνευτική συμφωνία, αλλά προειδοποιώντας για «σοβαρές συνέπειες από ξένες παρεμβάσεις κοντά στα σύνορά της».

Πρακτικά, η Τεχεράνη θα επιχειρήσει να αναπτύξει εναλλακτικούς διαδρόμους μέσω του εδάφους της ή να χρησιμοποιή-

σει διπλωματικές πιέσεις ώστε να αναχαιτίσει την πλήρη εφαρμογή του έργου.

Πιθανά σενάρια για το μέλλον

Ο «Δρόμος Τραμπ» είναι έργο-τομή, όμως το μέλλον του εξαρτάται από την ισορροπία δυνάμεων. Τρία πιθανά σενάρια σκιαγραφούνται:

- **Το αισιόδοξο σενάριο:** Ο δρόμος υλοποιείται με διαφάνεια, η Αρμενία διατηρεί την κυριαρχία της, Ρωσία και Ιράν βρίσκουν τρόπους να ενταχθούν συμπληρωματικά, και ο Νότιος Καύκασος μετατρέπεται σε διαμετακομιστικό κόμβο που ενώνει Ασία και Ευρώπη.

- **Το μεσοβέζικο σενάριο:** Η πολιτική καχυποψία παραμένει, η Αρμενία ταλαντεύεται, το έργο καθυστερεί, και η περιοχή συνεχίζει να ζει με την αβεβαιότητα παλιών συγκρούσεων.

- **Το σκοτεινό σενάριο:** Το Ιράν προχωρά σε σκληρή αντίδραση, η Ρωσία βλέπει τον διάδρομο ως απειλή και συγκρούεται με τις ΗΠΑ σε επίπεδο στρατιωτικών ισορροπιών, μετατρέποντας τον Νότιο Καύκασο σε νέο πεδίο αντιπαράθεσης.

Εν κατακλείδι ο «Δρόμος Τραμπ» ξεπερνά τα όρια μιας απλής οδικής αρτηρίας. Είναι μια στρατηγική εξίσωση που επαναπροσδιορίζει την κυριαρχία της Αρμενίας, ενισχύει τον άξονα Άγκυρας-Μπακού, απειλεί τα συμφέροντα της Τεχεράνης, και περιορίζει τον ιστορικό ρόλο της Μόσχας στον Καύκασο.

Για τις Ηνωμένες Πολιτείες, είναι η μεγάλη ευκαιρία να εγκαθιδρύσουν παρουσία σε μια περιοχή που ως τώρα τους ξέφευγε. Για την περιοχή όμως, η ερώτηση παραμένει: θα αποτελέσει πράγματι «δρόμο ειρήνης και ευημερίας» ή θα μετατραπεί σε νέα γραμμή τριβής που θα επιβεβαιώσει τη φήμη του Καυκάσου ως μιας από τις πιο ασταθείς γωνιές του πλανήτη;

Η Αρμενία και το Πακιστάν συνάπτουν διπλωματικές σχέσεις

Ο υπουργός Εξωτερικών της Δημοκρατίας της Αρμενίας Αραράτ Μιρζογιάν και ο αναπληρωτής πρωθυπουργός και υπουργός Εξωτερικών της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Πακιστάν Μοχάμαντ Ισακ Νταρ υπέγραψαν κοινό έγγραφο για την καθιέρωση διπλωματικών σχέσεων μεταξύ της Αρμενίας και του Πακιστάν. Η τελετή υπογραφής πραγματοποιήθηκε στο περιθώριο της συνόδου κορυφής της Οργάνωσης Συνεργασίας του Σανγκάι που διεξάγεται στο Τσαντζίν (Κίνα). Με την υπογραφή του κοινού εγγράφου, η Αρμενία και το Πακιστάν καθιερώνουν διπλωματικές σχέσεις.

Οι κυβερνήσεις της Αρμενίας και του Πακιστάν συμφώνησαν να ανταλλάξουν εκπροσώπους και να παράσχουν αμοιβαία τη απαραίτητη βοήθεια για την καθιέρωση διπλωματικών σχέσεων με βάση την αμοιβαιότητα, σύμφωνα με τη Σύμβαση της Βιέννης για τις διπλωματικές σχέσεις του 1961 και την καθιερωμένη διεθνή πρακτική.

Αρμενο-αμερικανικό startup εξασφάλισε συμβόλαιο με την Πολεμική Αεροπορία των ΗΠΑ

Η εταιρεία DeepSat, που δραστηριοποιείται στις ΗΠΑ και την Αρμενία, κέρδισε συμβόλαιο από την Πολεμική Αεροπορία των Ηνωμένων Πολιτειών στο πλαίσιο του προγράμματος *Direct to Phase II SBIR*, σύμφωνα με το κανάλι «*Economy of Armenia*» στο *Telegram*. Το έργο αφορά τη δημιουργία αστερισμού δορυφόρων με την ονομασία «*Belt*» σε εξαιρετικά χαμηλή γήινη τροχιά (περίπου 250 χλμ.), το οποίο θα επιτρέπει την παρακολούθηση της Γης σε πραγματικό χρόνο και θα καλύπτει κενά στην εθνική ασφάλεια και την περιβαλλοντική παρακολούθηση, ιδίως στον θαλάσσιο χώρο της Ινδο-Ειρηνικής περιοχής.

«Η επιλογή της DeepSat από την AFRL αντικατοπτρίζει τη διαρκώς αυξανόμενη ζήτηση για τακτική διαστημική αναγνώριση, που είναι ταυτόχρονα ευέλικτη και επεκτάσιμη. Είμαστε χαρούμενοι που θα συμβάλουμε στην αντιμετώπιση ενός από τα πιο πιεστικά παγκόσμια προβλήματα ασφαλείας», δήλωσε ο διευθύνων σύμβουλος της DeepSat, Νερσές Οχανιάν.

Επικαιρότητα - Ειδήσεις

Το νέο Αθλητικό Σχολείο «Άλμπερτ Αζαριάν» στο Γερεβάν

Στις 25 Αυγούστου πραγματοποιήθηκε η τελετή θεμελίωσης του Αθλητικού Σχολείου «Άλμπερτ Αζαριάν» στο Γερεβάν, η νέα εγκατάσταση θα ανεγερθεί δίπλα στο γήπεδο ποδοσφαίρου «Χραζτάν». Η κυβέρνηση έχει διαθέσει 6,9 δισεκατομμύρια τράμ για την ανέγερση του αθλητικού σχολείου.

Η νέα αθλητική σχολή θα περιλαμβάνει εξειδικευμένες αίθουσες προπόνησης για καλλιτεχνική και ακροβατική γυμναστική, ένα γήπεδο με εξέδρα 532 θέσεων, αποδυτήρια και τουαλέτες, διοικητικούς και βοηθητικούς χώρους, χώρο στάθμευσης, τεχνικούς χώρους, αποθηκευτικές εγκαταστάσεις και εργαστήρια. Η ολοκλήρωση του έργου έχει προγραμματιστεί για τον Νοέμβριο του 2026. Με την έναρξη της λειτουργίας του, το σχολείο θα αποτελέσει ένα σύγχρονο κέντρο προπόνησης για περίπου 300 νεαρούς αθλητές, πλήρως εναρμονισμένο με τα διεθνή πρότυπα.

Επιπλέον, θα είναι κατάλληλο για τη φιλοξενία διεθνών αγώνων, ενισχύοντας σημαντικά τη θέση της Αρμενίας στον τομέα της γυμναστικής και του αθλητισμού. Το νέο συγκρότημα θα φιλοξενήσει το Ευρωπαϊκό Πρωτάθλημα Γυμναστικής του 2027, το οποίο θα πραγματοποιηθεί για πρώτη φορά στην Αρμενία.

8η Έκθεση Βιβλίου στο Γερεβάν θα πραγματοποιηθεί στις 5-7 Σεπτεμβρίου

Η 8η έκθεση βιβλίου θα πραγματοποιηθεί στη γκαλερί του Μουσείου Ιστορίας της Αρμενίας και στην πλατεία της Δημοκρατίας, ενώ οι εκδηλώσεις θα πραγματοποιηθούν στην Εθνική Πινακοθήκη της Αρμενίας και στο Μουσείο Ιστορίας της Αρμενίας. Στην έκθεση θα συμμετάσχουν πάνω από 50 εκδοτικοί οίκοι, τυπογραφεία, βιβλιοπωλεία, μουσεία, βιβλιοθήκες, εκπαιδευτικά και πολιτιστικά ιδρύματα. Κατά τη διάρκεια των τριών ημερών της έκθεσης θα πραγματοποιηθούν παρουσιάσεις βιβλίων, συναντήσεις με Αρμένιους και ξένους συγγραφείς, ποιητικές αναγνώσεις, συζητήσεις, θεατρικές παραστάσεις, παρουσιάσεις κ.ά. Στην οπλοστομία της συνεργασίας του Διεθνούς Φεστιβάλ Βιβλίου του Γερεβάν και του Ιδρύματος Σαρογιάν, θα απονεμηθεί για πρώτη φορά το Βραβείο Σαρογιάν για λογοτεχνικά έργα στην αγγλική γλώσσα ή μεταφράσεις στην αγγλική γλώσσα. 212 συμμετέχοντες θα διαγωνιστούν στις κατηγορίες «Ποίηση», «Πρόζα», «Δράμα», «Παιδική λογοτεχνία». Στις 7 Σεπτεμβρίου, στο Κρατικό Θέατρο Μουσικής Κωμωδίας του Αγκόπ Μπαρονιάν, θα πραγματοποιηθεί η τελετή λήξης της διεθνούς έκθεσης βιβλίου κατά τη διάρκεια της οποίας θα ανακοινωθούν οι νικητές του διαγωνισμού.

Η εμπειρία αυτή τον προέτρεψε να αρχίσει μαθήματα κολύμβησης. Αν και αυτοδίδακτος, το ταλέντο του τον οδήγησε σε επιδόσεις επαγγελματικού επιπέδου, και στα 17 του ήταν ήδη πρωταθλητής Αρμενίας. Ωστόσο, πολιτικές ίντριγκες τον απέκλεισαν από την εθνική ομάδα της Σοβιετικής Ένωσης, ίσως λόγω της επιθυμίας των υψηλά ιστάμενων στη Μόσχα να διευρύνουν τα αποθέματα αθλητών υψηλών επιδόσεων επιλέγοντας νεότερους κολυμβητές, ίσως πάλι λόγω της ζηλοφονίας των προπονητών και των υπευθύνων για τις άριστες επιδόσεις του Καραπετιάν, επειδή ήταν αρμενικής καταγωγής. Κανείς δεν μπορεί να ξέρει ακριβώς γιατί τον άφησαν έξω, ωστόσο αυτό δεν του ανέκοψε το πάθος για το νερό.

ΣΑΒΑΡΣ ΚΑΡΑΠΕΤΙΑΝ Η αληθινή ιστορία ενός πραγματικού υπερήρωα...

Μίκυ Μορσεσιάν

Γεννήθηκε στο Κιροβαγκάν - σημερινό Βανατζόρ - της Αρμενίας το 1953 και γρήγορα έγινε γνωστός για την αθλητική του δεινότητα. Δεκαεπτά φορές παγκόσμιος πρωταθλητής τεχνικής κολύμβησης, δεκατρείς φορές πανευρωπαϊκός πρωταθλητής και επτά φορές Σοβιετικός πρωταθλητής. Έχει σπάσει το παγκόσμιο ρεκόρ 11 φορές.

Αυτός ο αξιοθαύμαστος άνθρωπος κρύβει μια συναρπαστική ιστορία, γεμάτη από διασώσεις συνανθρώπων του με διακινδύνευση της ίδιας του της ζωής, μια ιστορία που τον καθιλώνει ψηλά στη μνήμη όλων, πολύ περισσότερο από τις αθλητικές του διακρίσεις, και επαναπροσδιορίζει την έννοια του «υπερήρωα».

Στα 15 του, σε έναν καβγά που είχε με μια συμμορία, τον χτύπησαν, τον έδεσαν από το λαιμό σε μια βαριά πέτρα και τον έριξαν σε μια λίμνη. Κατάφερε να απελευθερωθεί από τα σχοινιά και να γλυτώσει κολυμπώντας μέχρι την όχθη.

Μεταπήδησε στην τεχνική κολύμβηση, και μέσα σε 6 μήνες κατέκτησε τον τίτλο «Αθλητική Αυθεντία» της Ρωσίας, σε 8 μήνες έγινε πρωταθλητής Σοβιετικής Ένωσης και μέσα σε μόλις 14 μήνες ανακηρύχθηκε Πανευρωπαϊκός πρωταθλητής. Βίωσε την πρώτη του δοκιμασία στην αθλητική ζωή στο Κίεβο, όπου, στη διάρκεια των αγώνων, ένας συναθλητής του προσπάθησε να τον σαμποτάρει αδειάζοντας μέρος του οξυγόνου από τον εξοπλισμό του. Παρόλα αυτά, ο Καραπετιάν συνέχισε τον αγώνα χωρίς οξυγόνο για τα τελευταία 75 μέτρα και έχασε τις αισθήσεις του αμέσως μετά τον τερματισμό. Πληροφορήθηκε για τη νίκη του στο νοσοκομείο. Μια δεύτερη δοκιμασία εκτός νερού ήρθε το 1974, όταν ο οδηγός του πριβιού λεωφορείου που τον πήγαινε στην πισίνα έχασε τον έλεγχο του οχήματος και κόντεψε να το ρίξει στον γκρεμό. Ο Σαβάρς απέτρεψε το ατύχημα, σώζοντας 30 ζωές μαζί με τη δική του.

Η μοίρα, όμως, χτύπησε ξανά μετά από δύο χρόνια, όταν ένα κύριο πριβιού του Σεπτεμβρίου του 1976 και ενώ προπονούταν τρέχοντας πάνω από το φράγμα της λίμνης Γερεβάν στην Αρμενία, ένα τρόλεϊ με 92 επιβάτες έπεσε στο νερό. Ο 23χρονος Σαβάρς βούτηξε αμέσως, και αφού έσπασε με τα πόδια του το πίσω παράθυρο του οχήματος, άρχισε τη διάσωση των λιπόθυμων επιβατών σε βάθος σχεδόν 10 μέτρων. Μέσα σε περίπου είκοσι λεπτά και μετά από 30 καταδύσεις στα παγωμένα νερά, ανέσυρε πολλούς επιβάτες, που δέχτηκαν

τη φροντίδα του αδερφού του, Καμό Καραπετιάν, ο οποίος ήταν εκεί μαζί του. Τελικά επιβίωσαν οι είκοσι.

Τα παγωμένα και μολυσμένα νερά του κόστισαν αμφοτερόπλευρη πνευμονία και μολύνσεις στο αίμα λόγω των τραυμάτων του από τα τζάμια του τρόλεϊ. Μετά από 46 ημέρες σε κώμα, κατάφερε να ανακάμψει, αποχαιρετώντας, όμως, την κολυμβητική του καριέρα.

Αργότερα, όταν ερωτήθηκε ποια ήταν η χειρότερη στιγμή αυτού του περιστατικού, έδωσε την εξής απάντηση:

«*Ήξερα ότι έπρεπε να σώσω αυτές τις ζωές και δε μου επιτρεπόταν κανένα λάθος, αλλά ήταν τόσο σκοτεινά εκεί κάτω που σε μια μου βουτιά άρπαξα ένα κάθισμα... Θα μπορούσα να είχα σώσει ακόμα μία ζωή. Αυτό το κάθισμα ακόμα στοιχειώνει τους εφιάλτες μου*».

Παρά την κακή ψυχρωματική του κατάσταση, αποφάσισε να συμμετάσχει για τελευταία φορά σε αγώνες, όπου και έσπασε το παγκόσμιο ρεκόρ για 11η φορά. Ύστερα από αυτό, ανέπτυξε μια ισχυρή απέχθεια για το νερό.

Όπως συνηθίζονταν στη Σοβιετική Ένωση με μεγάλα δυστυχήματα σαν κι αυτό, το συμβάν αποσιωπήθηκε, και μαζί με αυτό και η ηρωική πράξη του Καραπετιάν. Η αναγνώριση του Καραπετιάν ήρθε σχεδόν έξι χρόνια μετά, όταν, τον Οκτώβριο του 1982, η «Κομσομόλσκαγια Πράβντα» δημοσίευσε το άρθρο «Η υποβρύχια μάχη του πρωταθλητή», μετατρέποντας τον Καραπετιάν σε εθνικό ήρωα και επιφυλάσσοντάς του τη δημόσια αναγνώριση.

Ακόμα και μακριά από το νερό, η μοίρα επέλεξε να τον εμπλέξει σε ακόμα μια επιχείρηση διάσωσης το 1985, στο φλεγόμενο αθλητικό κέντρο της σοβιετικής Αρμενίας «Χαμαλίρ». Ακόμα μια φορά όρμηξε μέσα και άρχισε να βγάξει τον κόσμο που ήταν παγιδευμένος στις φλόγες, με αποτέλεσμα να οδηγηθεί ξανά στο νοσοκομείο με σοβαρά εγκαύματα, όπου νοσηλεύτηκε επί μακρόν.

Ο Καραπετιάν τιμήθηκε με μετάλλιο για τη διάσωση των είκοσι στη λίμνη Γερεβάν, με το Παράσημο Τιμής της Σοβιετικής Ένωσης και το βραβείο «ευ αγωνίζεσθαι» της UNESCO για την ηρωισμό του.

Το όνομά του πήρε κι ένας αστεροειδής της κύριας ζώνης, ο «3027 Σαβάρς», που ανακαλύψα ο Νικολάι Τσερνίχ το 1978.

Στους χειμερινούς Ολυμπιακούς Αγώνες του 2014 έλαβε την τιμή να γίνει λαμπαδηδρόμος για τη μεταφορά της φλόγας από τη Μόσχα προς το Κράσνογκορσκ. Στη Μόσχα, όμως, η δάδα έσβησε, γεγονός που τροφοδότησε τη λίσβλο των δυτικών μέσων εναντίον της διοργάνωσης της Ρωσίας.

Την επομένη, του επιτράπηκε να μεταφέρει τη δάδα για δεύτερη φορά, με αποτέλεσμα ο Καραπετιάν να είναι ο μόνος άνθρωπος στην ιστορία των Ολυμπιακών Αγώνων που μετέφερε τη φλόγα δύο φορές στην ίδια διοργάνωση. Σε μια συνέντευξη είχε δηλώσει: «Μετέφερα τη φλόγα και για τη Ρωσία και για την Αρμενία».

Από το 1993 ο Καραπετιάν ζει μια απλή ζωή. Έχει ένα κατάστημα υποδημάτων στη Μόσχα, που ονομάζεται «Δεύτερη Ανάσα». Επισκέπτεται συχνά την Αρμενία και το Αρτσάχ.

Πηγή: Περιοδικό «Αρμενικά»
2018, τεύχος 97

Πτήσεις από Λάρνακα προς Γκιουμρί Αρμενίας αρχίζει η Wizz Air

Απ' ευθείας πτήσεις προς την πόλη Γκιουμρί που βρίσκεται στην βορειοδυτική Αρμενία, αρχίζει από τις 30 Σεπτεμβρίου από το αεροδρόμιο Λάρνακας η αεροπορική εταιρεία Wizz Air. Σε ανακοίνωση της εταιρείας αναφέρεται ότι «από τις 30 Σεπτεμβρίου, οι πτήσεις από Λάρνακα προς Γκιουμρί θα εκτελούνται δύο φορές την εβδομάδα – κάθε Τρίτη και Σάββατο έως τις 25 Οκτωβρίου. Οι πτήσεις θα εκτελούνται επίσης κάθε Πέμπτη και Κυριακή από τις 30 Οκτωβρίου και μετά».

Ο Γεχισέ Μελικιάν νέος προπονητής της Εθνικής Ομάδας Ποδοσφαίρου της Αρμενίας

Ο Γεχισέ Μελικιάν θα αναλάβει την τεχνική ηγεσία της Εθνικής Ομάδας Ποδοσφαίρου της Αρμενίας. Η υποψηφιότητά του 46χρονου τεχνικού εγκρίθηκε από τα μέλη της εκτελεστικής επιτροπής. Το συμβόλαιό του θα ισχύει έως τον Νοέμβριο του 2026. Μιλώντας για τον διορισμό του, ο Μελικιάν δήλωσε: «Είμαι περήφανος που αναλαμβάνω τη θέση του προπονητή της Εθνικής Ομάδας της Αρμενίας. Κατανοώ τη δυσκολία της στιγμής και την πλήρη ευθύνη, αλλά είμαι έτοιμος να διανύσω αυτόν τον δρόμο με τιμή. Τώρα είναι η στιγμή να ενώσου-

με τις δυνάμεις μας. Καλώ όλη την ποδοσφαιρική κοινότητα να συσπειρωθεί γύρω από την εθνική ομάδα».

Մահազդ

Տիկին Ազատուհի Տիշլեան եւ զաւակը Կարօ, տէր եւ տիկին Արմէն եւ Ատրիկ Պետրոսեան եւ զաւակը Մարալ, տիկին Վալանթին Տիշլեան եւ զաւակը Ակէ-լոս կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ՄԱՐԻԶԱ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ 1 Սեպտեմբեր 2025-ին:
Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ յաջորդ օրը եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Զանթիի հայկական գերեզմանատան մէջ:

Նուիրատուութիւն

ՄԱՐԻԶԱ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ մահուան տխուր առիթով կը նուիրեն.

- Տիկին Եպրուիկ Ստեփանեան Զանթիի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ 50 եւրօ:
- Տէր եւ տիկին Արեթ եւ Նուէր Տէրէյեան Զանթիի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ 50 եւրօ:
- Տէր եւ տիկին Մատլէն եւ Կարօ Տուրղութեան Զանթիի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ 50 եւրօ:
- Զիչեքեան ընտանիք Զանթիի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ 50 եւրօ:
- Տիկին Անահիտ Կէօստէնեան Հ. Գթ. Խաչի Զանթիի «Արաքս» մասնաճիւղին 50 եւրօ:
- Տէր եւ տիկին Մարտիկ եւ Մանիշակ Մարտիկեան Հ. Գթ. Խաչի Զանթիի «Արաքս» մասնաճիւղին 50 եւրօ:

Տօն Վերացման Սուրբ Խաչին

Իգիտութիւն հաւատացեալ մեր ժողովուրդին, այսու կը հաղորդենք թէ Կիրակի, 14 Սեպտեմբեր 2025-ին, թեմիս մեր եկեղեցիներուն մէջ պիտի կատարուի Վերացման Սուրբ Խաչի տաղաւար տօնը: Ս. պատարագի աւարտին պիտի կատարուի տաղաւար տօնի Մեռելոցի հոգեհանգիստը փոխան Երկուշաբթիի: Ուստի կը հրաւիրենք հաւատացեալ մեր ժողովուրդը, մասնակից դառնալու արարողութեան ու ըմբռնելու օրուան խորհուրդը:

ԳԵՐԵԶՄԱՆՈՐՋՆԷՐ

Խաչվերացի տօնի Մեռելոցի օրուան առիթով, եկեղեցիներու հոգեւոր հովիւները պիտի կատարեն գերեզմանօրհնէք: Փափաքողները կրնան կապ հաստատել ժամադրութիւն ապահովելու համար:

Կրօնական Ժողով

Դիմում Հայ Կապոյտ Խաչի «Թագուհի Փաշայեան» մրցանակի

Հաւատարիմ՝ Հայ Կապոյտ Խաչի կրթական եւ դաստիարակչական նպատակներուն եւ հաւատալով, որ փայլուն Նոր սերունդ մը մեծ հպարտանք է մեր բոլորին համար, Հ. Կ. Խաչի Շրջանային վարչութիւնը այս տարի եւս պիտի տրամադրէ «Թագուհի Փաշայեան» մրցանակը հայ ուսանողի մը՝ համալսարանական ուսման համար:

Կը յատկացուի Հայ Կապոյտ Խաչի վարժարանները յաճախած («Չաւարեան», «Լ. եւ Սոֆիա Յակոբեան» եւ «Ա. եւ Ժ. Ծէնագեան») եւ համալսարան ընդունուելու բարձրագոյն ինչ ստացած ուսանողին 2024-2025 տարեշրջանին համար:

Առ այդ, այն բոլոր ուսանողները, որոնք կը փափաքին ստանալ մրցանակը, պարտին Հայ Կապոյտ Խաչի գրասենեակ (Արիսթոթելոս 8 - 17671 Զալիթէա, հեռ. 210 9574973, e-mail: arfgr@otenet.gr) ուղարկել իրենց յաջողութեան փաստաթուղթը՝ ներառելով իրենց տուեալները (հասցէ, հեռախօս, քնիշխան, էլ. փոստի հասցէ) մինչեւ 12 Սեպտեմբեր 2025:

Մրցանակը ստացողին անունը պիտի յայտարարուի մամուլով:
Յայտենք նաեւ, որ արդար ընտրութիւն մը կատարելու համար, նկատի պիտի չառնուին յատուկ դասերու ինչերը (βαθμολογία ειδικών μαθημάτων):
Բոլոր ուսանողներուն յաջողութիւն կը մաղթենք իրենց համալսարանական կեանքէն ներս:

ՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Հ.Օ.Մ.-ի 115-ամեակ

Սիրելի հայրենակիցներ եւ ընկերուհիներ,

Որախոթեամբ կը յայտենք, թէ Հայ Օգնութեան Միութիւնը այս տարի կը նշէ իր հիմնադրութեան եւ անդու գործունէութեան 115-ամեակը:

Այս առիթով, Հ.Օ.Մ.-ի Կեդրոնական վարչութիւնը նախաձեռնած է դրամահաւաքի, որուն նպատակն է ստեղծել 115-ամեակի Հիմնադրամ մը:

Հայ Կապոյտ Խաչի Շրջանային վարչութիւնը կը դիմէ բոլորին՝ գաղութի անդամներուն, մեր միութեան համակիրներուն եւ իւրաքանչիւր միութենական անդամին: Մասնակցելով վերոնշեալ դրամահաւաքին, բոլորս միասին ջահակիրները դառնանք ազգանուէր մեր բարեսիրական եւ հայակրթական նպատակներուն:

Գաղտնիք չէ, թէ Հայ Օգնութեան Միութեան ծրագիրներուն շարունակականութիւնը ապահովելու համար կարիքը կայ նիւթական մեծ աղբիւրներու:

Եթէ Հ.Օ.Մ.-ի գործօն ուժը կը հանդիսանան իր նուիրեալ անդամուհիները իրենց կամաւոր աշխատանքով, ապա, ծրագրերու իրագործման երաշխաւոր կը կանգնին միութեան բարերարները եւ նուիրատուները, որոնք ազգային ու մարդասիրական բարձր գիտակցութեամբ եւ յանձնառութեամբ, իրենց նիւթական ներդրումով, տնտեսական նեցուկն են համահայկական մեր մեծ կազմակերպութեան:

Հ.Օ.Մ.-ի Կեդրոնական վարչութեան որոշումով, 115 \$-ի / 100 €-ի ու աւելի բարձր գումարներու նուիրատուներու անունները պիտի յիշատակուին «Զահակիր» կոչումով՝ յատուկ հրատարակութեամբ:

Մանրամասնութիւններ կրնաք տեսնել, դրամահաւաքին առիթով Հ.Օ.Մ.-ի Կեդրոնական վարչութեան պատրաստած՝ միութեան խորհրդանշիշը պատկերացնող նկարին մէջ:

Երախտագետ ենք բոլոր նուիրատուութիւններուն համար եւ շնորհակալութեամբ ընդունելի է ամենէն համեստ լուման ալ:

*** Զեր նուիրատուութիւնը կատարելու համար կը խնդրենք որ կապի մէջ մտնէք Հ.Կ.Խ.-ի Շրջանային վարչութեան հետ, մինչեւ 7 Սեպտեմբեր 2025: Ի մասնաւորի հնարաւոր է հեռաձայնել ընկերուհի Շողիկ Պապոյլեանին՝ 694 5222550:**

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Անդամական ընդհանուր Ժողով

Հ.Կ.Խաչի Գոցինիոյ «Սօւե» մասնաճիւղի վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները անդամական Ընդհանուր Ժողովի, որ տեղի պիտի ունենայ **Չորեքշաբթի, 17 Սեպտեմբեր 2025-ին, երեկոյեան ժամը 6-ին**, «Չաւարեան» կեդրոնի «Չաքարեան-Սարաճեան» զոյգ սրահներէն ներս:

Ժողովի օրակարգ՝

- 1) վարչութեան նիւթաբարոյական տեղեկագրի ընթերցում եւ քննարկում
- 2) Առաջարկներ Հ.Կ.Խաչի 85-րդ Պատգամաւորական Ժողովի
- 3) Պատգամաւորներու ընտրութիւն

Կը հրաւիրուի Շրջանային վարչութիւնը:

Բոլոր անդամներու մասնակցութիւնը անհրաժեշտ է:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Դպրոցական ինքնաշարժի վարորդ կ'ուզուի

Հ.Կ.Խաչի «Չաւարեան» ազգային վարժարանին համար դպրոցական ինքնաշարժի վարորդ կ'ուզուի: Հետաքրքրուող անձերը կը խնդրուի հեռաձայնել 2103252067 թիւին, առաւօտեան ժամերուն 10:00 - 12:00:

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

«ԱԶԱՏ ՕՐ» օրաթերթ
Խմբագրատուն՝ Արիսթոթելոս 8 – Զալիթէա 17671
Հեռ. 210 9575011 եւ 210 9521359
Տնօրէն՝ Մայք Զիլիսկիրեան
Կայքէջ՝ www.azator.gr - e-mail: azatordaily@gmail.com
FB: AZAD OR Armenian Daily Newspaper of Greece

Դրամատան հաշիւ՝ ALPHA BANK - IBAN GR 4901 401 160 116 00 200 200 9080
Տարեկան բաժանորդագրութիւն՝ pdf եւ տպագիր 160 եւրօ, pdf կամ տպագիր 120 եւրօ
Թերթի էլեկտրոնային տարբերակը լոյս կը տեսնէ ամէն օր, Ուրբաթ օրերը կը տպուի:

«AZAT OP» (ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΗΜΕΡΑ) Ημερήσια Αρμενική Εφημερίδα
Ιδιοκτησία: ΕλληνοΑρμενικό Φόρουμ- Μορφωτικό & Πολιτιστικό Σωματείο
Αριστοτέλους 8 – 17671 Καλλιθέα
Έκδοση - Διεύθυνση: Μάικ Τσιλιγκιριάν
Ιστοσελίδα: www.azator.gr - e-mail: azatordaily@gmail.com -
FB: AZAD OR Armenian Daily Newspaper of Greece
ALPHA BANK - IBAN GR 4901 401 160 116 00 200 200 9080
Ετήσια συνδρομή: Pdf & έντυπο 160 ευρώ, pdf ή έντυπο 120 ευρώ
Εκδίδεται ηλεκτρονικά τις εργάσιμες μέρες, την Παρασκευή διατίθεται και έντυπο φύλλο.

«AZAD OR» - Armenian daily newspaper of Greece - 8 Aristotelous 17671, Kallithea – GREECE
Tel. 210 9575011 & 210 9521359 e-mail: azatordaily@gmail.com, web site: www.azator.gr
FB: AZAD OR Armenian Daily Newspaper of Greece
ALPHA BANK - IBAN GR 4901 401 160 116 00 200 200 9080

Υπ. τυπογραφείο Αφοι ΜΥΛΩΝΑ Ο.Ε. ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ - ΜΥΛΑΟΝΤΟΣ 6 ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ – ΤΗΛ. 210 5770685